

perfectæ ætatis contraxit, ut parvulo mortuo et jacenti congrueret. Quod enim Eliseus in puero præfiguravit, hoc in toto genere humano Christus implevit. Audi Apostolum dicentem: Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Quia parvuli eramus, parvulum se fecit. Quia mortui jacebamus, prius se medicus inclinavit; quia et revera fratrem nemo potest jacentem erigere, si se noluerit inclinare. Quod autem puer oscitavit septies, septiformi gratia Sancti Spiritus ostenditur, quæ humano generi, ut resuscitetur in adventu Christi, tribuitur. » Eadem ex S. Augustino habent Eucherius, Angelomus, Beda, Rupertus et alii. Audi quoque S. Ambrosium, tom. II in cap. IV *Ecclesiastæ Exhortat. ad Clericos*, qui hæc de Christo in cruce se nobis commensurante, calefaciente et vivificante explicat: « Christus nobis commortuus est, ut nos calefaceret, qui ait: Ignem veni mittere in terram. Mortuus eram; sed quia in baptisate commortuus Christo sum, accepi lumen vite a Christo. Et qui in Christo moritur, per Christum calefactus vite et resurrectionis vaporem accipit. Frigidus erat puer, calefacit eum Eliseus spiritu suo, dedit ei vitam calorem. Condoxerunt ei, ut eum calor quietis ejus, qui in symbolo conceptus ei fuerat, excitaret. Frigidus itaque est, qui non moritur in Christo. Caleferi non potest, cui ignis ardens non appropinquat. Invalere non potest alteri, qui secum non habet Christum. » Audi denique S. Bernardum, serm. 46 in Cant. « Oculis suis texit meos, interioris hominis frontem claris luminibus ornans, fide et intellectu. Ori meo junxit suum, et mortuo signum pacis impressit; quoniam, cum adhuc peccatores essemus, reconciliavit nos Deo, justitia mortuos. Os ori applicuit, iterum inspirans in faciem meam spiraculum vite; sed sanctorum, quam primo. Nam primo quidem in animam viventem creavit me; secundo, in spiritum vivificantem reformavit me. Manus suas meis superposuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientie; aut certe manus suas misit ad fortia, ut doceret manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum. Et oscitavit puer septies, quia septies in die laudem dicere consuevit. » *Psal. CXVIII.*

Symbolice B. Petrus Damianus, lib. *De contemptu sæculi*, cap. XXVIII: « Is, inquit, quem terroris virga suscitare non poterat, per amoris spiritum ad vitam redit, dumque se parvulo accomodavit et compressit, facile crevit et suscitavit. » Rursum Eliseus hic symbolum dedit Eucharistiæ, in qua Christus, ut ait S. Cyrillus, totum se nobis commisit, ac quasi oculis, os ori, manibus, animam animæ nostræ applicuit; id quod pulchra specie per visum representatum fuit Ruperto Abbati Tulliensis: cum enim ipse a Superiore juberetur, capessere sacerdotium, pulsetque se tanto gradu indignum, per visum vidit Christum tractissimum se ad amplexum invitantem. Quare æperptus, Christum arelissime amplexus et oscu-

latus, narrat Christum, quo profundius oscula admitteret, divinum os suum apertum, et hians præbuisse: simul etiam factum esse ut, inter eos amplexus, tum divino amore majorem in modum inflammaretur, tum etiam sacerdotii, quod antea fugiebat, desiderium sibi inspirari senserit; quod, simul ac illuxit, cum suo Abbati in hac casta, paulo post cum omnium gaudio exsecutum esse. Adjungit etiam aliud, quo post eum ordinem susceptum, non minus sit confirmatus. Nam jacenti in lectulo, hominis species apparuit de celo labens, capite obvoluto, quasi agnosci nollet, eaque se ita in eum tota demisit, ut caput capiti, pedes pedibus, reliqua membra cum omnibus membris intime commiseret: quin etiam ipsam animam substantiam modo quodam, qui verbis exprimi non posset, ita pervaderet, atque imprimeret, et quidem citius et profundius, quam molliissima cera signo imprimatur. Addit vero, quod facile credi possit, secutam esse tantam tanque incredibilem jucunditatem ac suavitatem, ut nisi ea celeriter a Deo inhibita esset, is quasi torrens voluptatis sine dubitatione animam da corpore abstracturus fuerat. Hæc, uti narravi, de seipso refert ipse Rupertus, lib. XII in *Matthæ*, pag. 162, et ex eo Hieronymus Platus, libro I *De bono status relig.*, cap. XXXVII.

Tropologie, qui vult proximos peccato mortuos ad vitam gratiæ revocare, eorum infirmitatis se accommodet oportet, ac per excessum charitatis os ori, manus manibus, linguam linguæ quasi applicet. Idem facit religiosus, ut tam aliis religiosus, quam secularibus, quoad licet, per omnia se accomodet, ut faciebat Apostolus, dicens: « Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifacerem. » Est enim in religione summa omnium unio, concordia, familiaritas, opulatio, uti ex S. Basilio, Chrysostomo et aliis docet Platus, lib. I *De bono status religiosi*, cap. XXVII et XXVIII.

34. ET INCURVAVIT SE SUPER RUM, — contrahendo membra sua magna, ut ea quasi adequaret parvis membris pueri. Ad hunc Septuaginta, et *inflavit super eum*, id est halitu suo afflando calefecit puerum. Unde sequitur:

ET CALFACTA EST CARO PUERI, — ut videlicet per calorem disponeret ad animationem et vitam — sicut ergo mater disponit embryonem in utero, calefaciendo, ad animam illi a Deo infundendam, sic fecit et Eliseus hic. Voluit enim Deus eum miraculum hoc operari eo modo, qui nature esset conformis. Simili modo Deus, ad mortem efformans in hominem viventem, « inspiravit in faciem ejus spiraculum vite. » *Genesis* II.

35. AT ILLE REVERSIS DEAMBULABAT IN DOMO SEMEL HUC ATQUE ILLUC, — ut ambulando exortaret tum majorem calorem, quem puero deinde incubendo aspiraret, tum majorem fervorem orandi pro pueri resurrectione. Allegorice, Eliseus ambulans representabat Christum ambulans

tem per Judæam, et ubique semina Evangelii spargentem. Ita Eucherius.

ET OSCITAVIT PUER SEPTIES, APERUITQUE OCULOS. — Vatablus et alii, *sternavit*; Septuaginta, *confortatus* est. Cum enim puer capite laborasset, ut dictum est vers. 19, videtur caput habuisse oppletum humoribus, qui spirituum vitalium meatus occupantes, eum suffocaverunt. Quare jam per Eliseum calore, vita et vigore et redditus, caput confortatum, sternutando expulsi humores se gravantes: ita cerebrum purgavit, puerumque perfecte sanitati reddidit.

ET COLLEGIT EX EA COLOCYNTHIDAS. — « Colocyntidis » est cucurbita agrestis, quæ medici utuntur, ut pituitam vehementer expurgent; estque amarissima, unde vocatur « fel terre, » ait Vallesius, S. Platoni, cap. XXXVI, additque: non tantum amara est, sed et perniciosa; adeo ut si supra quatuor obolos etiam emendata sumatur, possit super purgationes et exulcerationes ventris et mortem afferre, atque adeo admota exterius enecat factus. Hinc discit studium pauperum. Audi Theodoretum: « Quod autem vita prophetarum, inquit, nullas habuerit possessiones docet historia. Nam qui erat eorum primus (Eliseus), nunc quidem eos excepti convivio olerum agrestium: nunc autem panis hordeaceos viginti apposuit centum viris, eoque ab aliis allatos. Eis autem tantam benedictionem impertit, ut et illos centum satiret, et post satietatem supersessent permulti. »

MORS IN OLLA, — q. d. Pulmentum hujus ollæ amarissimum est et pessimum, ut videatur esse venenum mortiferum. Tropologie, mors est in olla » deliciarum mundi, quæ gulam et venerem provocant, ideoque varios morbos ac mortem præsentant et æternam accersunt; amara sunt ergo, ut colocyntides. Aliter S. Bernardus, uti mox dicam.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliseus liberat Naaman a lepra, canque immittit avaro et Simonio Giesi.

1. Naaman, princeps militiae regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ; erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. 2. Porro de Syriæ egressi fuerant latrunculi, et captivum duxerant de terra Israhel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman. 3. Quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria! profecto curasset eum a lepra quam habet. 4. Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israhel. 5. Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad regem Israhel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia aureos, et decem mutatoria vestimentorum, 6. detulit litteras ad regem Israhel, in hæc verba: Cum accepisset epistolam hanc, scito quod miseram ad te Naaman servum meum, ut

41. APPERTE, INQUIT, FARINAM. — Farina enim, quia glutinosa et leniens instat amyli, ait Vallesius, colocyntidarum mordacitatem et acrimoniam temperat; unde prudenter adhibita hic fuit ab Eliseo, licet potissima causa correctionis pulmentis fuerit virtus divina et miraculosa. Simili modo in lepra Naaman curanda, aliquid juxta aqua Jordanis, cap. V, et in ulcere Ezechie sanando, aliquid juxta Isaiæ fucus, cap. XX, 7; quia extergunt et discutunt tumores, si fiat cataplasma ex eis et farina hordenæa vel triticea. Ita Vallesius et Serarius, licet contrarium sentiant Angelomus et alii, scilicet hæc non juxisse, sed potius obfuisse, ut ostenderetur curationem hanc fieri non vi naturali, sed supernaturali et divina.

INVENIO TURBÆ. — Notat Theodoretus, *Quest. IX*, filios prophetarum nil proprii possedisse, sed vivisse in communi, ut iam faciunt religiosi.

Tropologie S. Bernardus, serm. 63 *inter patres*: « Prælati ex debito officii sui apponit subiectis ollam grandem herbas agrestes continentem, id est admonitionem de gravibus disserentem, acerbitate refertam, sed tamen igne Sancti Spiritus succensam. Subditi ergo perhorrescentes sermonum austeritatem, clamant: Mors in olla, et non possunt gustare. Sapiens igitur dispensator non affert, imo affert jubeat farinam; quoniam non præbet, sed hortatur habere caritatem, cujus condimento reddantur dulcia, quæ prius videbantur amara. Potest namque prædicator monita salutis auribus circumstantium insonare; sed æd. nemo nisi solus Deus valet saporem caritatis palato cordis infundere. »

43. UT APPONAM CORAM VIRIS CENTUM. — Eliseus hic miraculose multiplicans panes representat Christum, qui his paucis panibus pavit plura hominum millia. Mystice singula hæc adaptantur prædicatoribus, vide Angelomum.

cures eum a lepra sua. 7. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare; quia iste misit ad me, ut eum hominem a lepra sua? animadvertite, et videte quod occasiones quarat adversum me. 8. Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. 9. Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei; 10. misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. 11. Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod egredieretur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu sua locum leprae, et curaret me. 12. Numquid non meliores sunt Abana et Pharpar, fluvii Damasci, omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset se, et abiret indignans, 13. accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis? 14. Descendit, et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. 15. Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, et stetit coram eo, et ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. 16. At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. 17. Dixitque Naaman: Ut vis, sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultra servus tuus holocaustum aut victimam diis alienis, nisi Domino. 18. Hoc autem solum est, de quo deprecaris Dominum pro servo tuo, quando ingrediatur dominus meus templum Remmon, ut adoret, et illo inimitate super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re. 19. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terre tempore. 20. Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo, quae attulit; vivit Dominus, quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid. 21. Et secutus est Giezi post tergum Naaman; quem cum vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum ejus, et ait: Recte sunt omnia? 22. Et ille ait: Recte, dominus meus misit me ad te, dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum; da eis talentum argenti, et vestes mutatorias duplices. 23. Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo. 24. Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, et repositus in domo, dimisitque viros, et abierunt; 25. ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis, Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. 26. At ille ait: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus es homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves et boves, et servos, et ancillas. 27. Sed et lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

2. DE SYRIA EGRESSI FUERANT LATRUNCULI. — Id est milites ad prædandum hostilem terram Israel: sic milites olim vocabantur « latrones », ob causas quas superius dedit; nunc sepe non tantum vocantur, sed reipsa sunt latrones.

CAPTIVAM DUXERANT PUELLAM PARVULAM, — per quam Deus Naaman principem Syriæ sanavit tum corpore, tum mente, ut fieret fidelis et Dei cultor. Sic sub Constantino Imperatore femina Christiana

captiva assiduus suis precibus, jejuniis et pietatis exercitiis Iberos ad Christi fidem traduxit, teste Nicephoro, lib. VIII, cap. XXXIV.

3. ET DECEM MUTATORIA VESTIMENTORUM, — ut ea offerret Eliseo, qui iis uteretur, cum vestem quotidianam mutare vellet. Vestes elegantiores et pretiosiores intelligit, quibus utimur in publico et diebus solemnibus, inquit Vatablus.

6. UT CURES EUM A LEPRO, — ut cures eum a le-

pra liberari per prophetam, quem audio apud te esse thaumaturgum. Nec enim rex noverat Eliseum, ideoque non ad eum, sed ad regem Israel sibi notum scribit, ut per Eliseum curet Naaman sanari.

7. NUMQUID GO SUM DEUS? — Rex Israel crude accepit verba regis Syriæ: nec enim sciebat quid puella regi Syriæ de Eliseo dixisset, quodque rex non per se, sed per Eliseum peteret curari Naaman a lepra. Unde suspicatus est regem sibi insidiari, bellumque meditari, et hanc belli occasionem prætexere.

10. MISITQUE AD EUM ELISEUS NUNTIVM. — Cur ipse Eliseus non ivit ad Naaman, ut cum quasi principem honorifice exciperet? Respondent primo Theodoretus et Procopius quod legis adeo studiosus esset Eliseus, ut ne immundi quidem hominis aspectum, multo minus contactum ferre vellet, ut scilicet intelligeremus quam eorum mores et consuetudinem defugere oporteat, quos graviorum scelerum infidelitatis et hereseos lepra inquinat.

Secundo, et verius, ut ostenderet se ab aula et aulicis abstractum, Deo soli quasi religiosum vacare, ideoque parvi facere principum presentiam, famulos, equos et pompam, quæ mundus admiratur. Non ergo id fecit ex superbia, ut pole qui, « non solum se conspicit, sed teneri etiam a muliere permisit, » cap. IV, ait S. Gregorius, lib. VII *Moral.* cap. XV, qui et sub initium capituli celsitudinem animi in Eliseo similibusque sanctis prædicans ait: « Cuncta quippe quæ foris eminent, occultis eorum obtutibus per despectum jacent. Nam super se interius rapti in alio animum figunt, et quæque in hac vita patiuntur, quasi longe infra libertatem atque a se aliena conspiciunt; atque, ut ita dixerim, dum mente extra carnem fieri decernant, pene ipsa quæ tolerant, ignorant. In horum profecto oculis quid temporaliter eminet, altum non est. Nam velut in magni vertice montis siti, presentis vite gaudia plene despicunt; sequæ ipsos per spiritalem celsitudinem transcendentes, subjecta sibi intus vident, quæcumque per carnalem gloriam foris tument. Unde et nullis contra veritatem potestatis parent; sed quos attolli per elationem conspiciunt, per spiritus auctoritatem premunt. »

Sic S. Antonius, salutatus a Constantino Magno per litteras, vix voluit respondere; respondit tamen coactus pene a discipulis, eique monita salutis dedit, teste S. Athanasio.

Tercio, voluit Eliseus miraculi et sanitatis future magnitudinem augere, dum per famulum intermedium illud peragit, ut Abulensis; idque non contactu, sed solo verbo, ait Auctor *Mirabil. S. Scriptura*, lib. II, cap. XXXIII.

11. PUTABAM QUOD EGREDERETUR AD ME, ET STANS INVOCARE NOMEN DOMINI DEI SUI, ET TANGERET MANU SUA LOCUM LEPRÆ, ET CURARET ME. — Loquitur Naaman ex sensu arripimus gentilium superbo-

rum, qui ex suo iudicio præfigunt sibi modum patrandi miraculi; sed Deus, volens eos humiliare, alium ejus modum præscribit, ut discant Deo se summeque iudicium submittere, ac a Deo legem accipere, non dare, illique simpliciter per omnia obediare.

12. NUMQUID NON MELIORES SUNT ABANA ET PHARPAR FLUVII DAMASCI? — Audi Benjamin in *Itinerario*: « Urbs ipsa Damascus maxima, atque pulcherrima est, muris cineta; regio vero tota hortis et paradisis instructissima, ex singulis lateribus quindena continens milliaria. Nusquam alias in tota terra fructifera urbis huius similis visitur, quam duo flumina ex Hermone monte delapsa beant, Amma et Pharpar: sita est enim urbs sub Hermone monte, Amma urbem influit, cuius aque per tubos in omnes magnatum domos, atque etiam in fora et plateas deducuntur; estque regio ipsa negotii omnium terrarum frequens. Pharpar vero urbem ipsam præterfluens, hortos et paradisos omnes irrigat. »

13. PATER, ET SI REM GRANDEM DIXISSET TIBI PROPHETA, CERTE FACERE DEBERAS; QUANDO MAGIS QUIA (QUOD) NUNC DIXIT TIBI: LAVARE ET MUNDABERIS. — Benignus in famulos instar patris erat Naaman, adeo ut ab eis « pater » vocaretur, et ut pater amaretur, qui proinde benevole consilium salutare illi suggererunt, quod ipse placide audivit et acceptavit. Sic et Eliseus Eliam magistrum suum vocabat patrem, dicens: « Pater mi, curram Israel et auriga ejus. » Sic etiamnum Hollandi natura sua benigni suos heroes et dominos vocant: « Barr, id est pater. »

14. DESCENDIT ET LAVIT SEPTIES IN JORDANE. — Cur septies? ut septenarius numerus, qui universalis numerus censetur, demonstraret omnia sceleris capitalia, quæ septem hebdomade diebus circumferret, penitus ex animis eradicanda. Tertullianus, lib. IV *contra Marc.* cap. IX, nationum, ait: « Que septem maculis capitalium delictorum inhorrent. Quapropter septies, quasi per singulos titulos, in Jordane lavit; simul et ut totius hebdomadis caneret expiationem, quia unius lavacri vis et plentitudo Christo soli dicabatur, facturo in terris sic ut sermonem compendium, ita et lavacrum. »

Secundo septies, ut significetur perfecta corporis et animi ablutio et sanitas: illa enim constat elementis quatuor, eorumque justa temperie producitur; hæc vero invocato S. Trinitatis nomine in baptismo peragitur. Ita Theodoretus et Procopius.

Tercio, septena lotio septem Ecclesie Christi Sacramenta adumbrat, quibus omnis peccati lepra abstergitur; hæc ergo sunt quasi septem baptismata et ablutiones anime.

ET MUNDATUS EST. — Ecce hic est fructus simplicis obedientie. Sic Constantinus Magnus a lepra purgatus est aqua baptismi collati a S. Sylvestro,

non vi aquae, nec etiam vi baptismi praecise (Baptismi enim effectus est abluere peccata animae, non lepram corporis), sed quia aqua haec a divina voluntatis et prophetiae iussionis instrumentum fuit, » ut ait S. Ambrosius.

Allegorice, lotio Naaman in Jordane significat primo baptismum, qui lavat lepram animae. Hic enim in Jordane, cum Christus in eo baptizatus est, ad hoc quasi consecratus fuit. Secundo, penitentiae; Jordani enim Hebraice idem est quod « fluvius iudicii, » quod in Sacramento penitentiae peragitur. Ita Angelomus, Prosper et alii. Audi S. Ambrosium, lib. IV cap. IV *Luce*: « Discite spiritalia Sacramenta signari. Corporis remedium petitur, mentis acquiritur. Abluitur caro, affectus diluitur. Non enim magis corporis, quam mentis lepram video fuisse mundatam: quando post baptismum veteris erroris colluvione detersa, negat se diis alienis hostias, quas spondederat Domino, litaturum. »

43. OBSECO ITAQUE UT ACCIPIAS BENEDICTIONEM A SERVO TUI, — scilicet munera quae tibi attuli vers. 5. Hae enim ab Hebraeis vocantur « benedictio, » quia signa sunt amoris et benevolentiae. Adde: haec « benedictio » est realis, idemque quod « benedictio. » Sic benedicere Dei est efficax, idemque quod benefacere.

46. VIVIT DOMINUS ANTE QUEM STO, QUIA NON ACCIPIAM, — *g. d.* Esto sim cum meis discipulis in summa egestate et pauperlate, tamen iuro me tua munera non accepturum, ut ostendam hoc miraculum non esse meum, sed Dei; utque illud me pure ex amore Dei, non ob munera patrisse demonstrarem; utque tu discas servos Dei, non munera hominum, sed Dei ambire.

Idem fecit S. Hieronimus: « Curatus, ait, cum uxore et liberis, venit ad monasterium, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferens. Cui sanctus: Non legisti, inquit, quid Giezi, quid Simon passi sint; quorum alter accepit pretium, alter obtulit: ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur? Cumque Orionus ilens diceret: Accipe, et da pauperibus, respondit: Tu melius potes tua distribuere, qui per reliqui ambulas, et nosti pauperes; ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? »

Perfecta ergo sanctitas munera quolibet et quantalibet refusat, ut fecit Abraham, Gen. XIV, 22; de quo S. Ambrosius, lib. I *De Abraham*, cap. III: « Quantum, inquit, est illud, quod de praeda victoriae nihil voluit contingere, nec oblatum sumere? Minuit enim fructum triumphi mercedis suscepto, et beneficii arrodit gratiam. Plurimum enim refert utrum pecunia, an gloria dimicaveris. »

Hinc a Deo audire meruit: « Ego protector tuus sum et merces tua magna nimis, » Gen. XV, vers. 1. Ubi S. Ambrosius citatus: « Quoniam, inquit, sibi mercedem ab homine non quaesivit, a Deo acci-

pit. » Hinc Eliseus hic fuit typus Christi iubenfiam Apostolis: « Gratis accepistis, gratis date, » ait S. Augustinus, sermone 208 *De Temp.*

47. OBSECO, CONCEDE MIHI SERVO TUI, UT TOLLAM ONUS BURDONUM DUORUM DE TERRA — Israel. « Burdonum, » id est *mulum*, ut vertit Chaldaeus, Septuaginta, Vatablus, Pagninus et alii. Hebraice enim *רדד* *Pared* est *mulus*, ac forte a *Pared* dictus est burdo, litteram P in vicinam labiale B commutando. Fit in *Digest.* lib. XXXII, tit. 49, mentio « Burdonum, » ubi malo Accursius baculos intelligit, qui Gallice *bourdons* vocantur. Unde Gracianus, lib. XI *Observat.* cap. XVI, « burdones » asserit esse mulos, qui manni et buriei vocantur, geniti ex asino et equa, vel equo et asina; ideoque Hebraice dicuntur *peradim*, id est divisi, separati, quod divisa et diversa a suis genitoribus sint speciei: *רדד* *parad* enim est dividere, separare: Sensus est, *g. d.* Concede ut possim tollere de terra tua tantum quantum possunt ferre duo « burdones, » id est muli, ut ex ea quasi sancta erigam in patria mea altare Deo Israel, quem solum verum esse Deum ex hoc miraculo sarranica mea agnosco, venero et amo. Unde verisimile est Naaman circum altare erexisse templum vel sacellum, in eoque cum tota familia sua Deum coluisse, ac multos alios ad illum ibi colendum induisse. Potuisset Naaman ex terra Syria altare erigere, Israeliticum tamen optavit, quod eam, uti monet Theodoretus, *Quaest.* XIX, abulens, *Quaest.* XXII, sanctam crederet, quam praeceteris Deus elegisset, in qua populum templumque suum collocasset, que tot sanctissimorum virorum domiciliis et virtutibus celebraretur.

Nota hunc locum pro cultu reliquiarum Sanctorum, nam votum Naaman probavit Eliseus propheta Dei.

NON ENIM FACIET SERVUS TUI HOLOCAUSTUM AUT VICTIMAM DNIS ALIENS NISI (sed tantum) DOMINO. — Hebraice *Jehova*, qui verus et unicus est Moyses et Israelis Deus. Huc ecce Naamanum perduxit Elisei sanctitas, et munus respicientia. Unde sanctiorem, ait Mendoza in lib. I *Reg.* XII, 4, iudicavit terram illam, in qua munus cupiditas sepelitur, quam illam aquam in qua corporum lepra expiatur. Ob eam rationem sanant lepra Eliseo obtulit aurum, tanquam medico: repudiavit aurum obtulit preces, tanquam Deo: neque propria auctoritate, sed illius obtemperans prius facultate, terrae portionem ausus est exportare.

18. HOC AUTEM SOLUM EST, DE QUO DEPRECARE DOMINUM PRO SERVO TUI, QUANDO INGREDIETUR DOMINUS MEUS (rex Syriae) TEMPLUM REMMON, UT ADORARET, ET ILLO INTENTE SUPER MANUM MEAM, SI ADAVERO IN TEMPO REMMON, ADORANTE EO IN EODEM LOCO, UT IGNOSCAT MIHI DOMINUS SERVO TUI PRO HAC RE.

19. QUI DIXIT MI: VADE IN PACEM. — Gregorius de Valentia, tract. *De fide et fidei professione*, disp. I, Quaes. III, puncto 2, ad 3, censet hanc petitionem

Naaman continere rem illicitam, scilicet professionem idololatriae; Naaman enim cooperatum fuisse idololatriae regis in adoratione idoli Remmon, ideoque Eliseum non anuero nec directe respondere, sed permittere, id est negative se habere, quia videbat eum hoc tempore incapasem correctionis, ad deponendam hanc idololatriam simulationem, ideoque illum in aliud tempus distulisse, ac pro hac vice sufficere ei, quod Naamanum ad veri Dei cognitionem perduxisset. Verum si Naaman cooperabatur idololatriae, debuisset Eliseus eum huc de re docere nec dissimulare. Nam ex eo quod ait: « Va de pace, » omnino colligebat Naaman Eliseum suae petitioni annuere, et concedere ut, rege adorante, adoraret et ipse in templo Remmon; quare Eliseus fovisset et confirmasset Naaman in sua idololatria, quod absit.

Pejus Priscilianista, quos sequitur Machiavelus, dicebat licitum esse simulare exterius haeresim vel idololatriam, dummodo in animo veram fidem retineas; unde aiebant: « Jura, perjura, secretum prodere noli. » Mitius, perperam tamen Adrianus in IV, Quaes. I *De Baptismo*, resp. ad 5, asserti licitum esse extrinsecus simulare idololatriam, si absit scandalum, nec insit praecipuum confidendi fidem.

Nota ergo adorationem hanc Naaman non fuisse proprie dictam: sic enim fuisset impii et idololatriae, sed improprie, scilicet incurvationem corporis, vel genuflexionem obsequii causa, ut scilicet regem ex officio sibi commissio fuleiret et sustentaret in templo, uti et alibi facere consueverat; quod facere non poterat, nisi, rege genuflexante, ipse pariter genuflexerit. Est catachresis. Id patet ex Hebraeo *רדד* *shad*, quod proprie significat, curvare vel incurvare se, uti vertit hic Arias.

Alia ergo fuit adoratio regis, alia Naaman; rex enim proprie adorabat idolum suum Remmon; Naaman vero adorabat improprie, id est curvabat se, ut regi suo se curvanti accommodaret, eumque sustentaret et honoraret. Erat ergo haec ejus adoratio non religiosa, sed politica et civilis; sicut « Abraham adoravit, » id est reverentiam exhibuit, « filius Beth, » Gen. XXII, 7, et Jacob « adoravit, » id est veneratus est filium suum Ioseph principem Aegypti, *Hebr.* XI, 21.

Solebat enim rex Syriae, cum incederet, aut se quocumque de causa prosterneret, inniti aut manibus, aut humeris Naaman: quare necesse erat ut sese Naaman ad regis motum, atque habitum accommodaret. Ex quo fiebat ut cum stante staret, cum incedente incederet, et procedente ipse quoque procederet. Hoc enim si omisisset, incivilis et rusticus, imo infidelis habitus fuisset.

Dices: Naaman cooperabatur regi adoranti Remmon; ergo cooperabatur ejus idololatriae. Respondeo negando consequentiam. Cooperabatur enim regi ad actionem naturalem, scilicet ad incurvationem corporis duntaxat, non autem ad mortalem, vel ad intentionem regis, quae erat cur-

vando se adorare Remmon. Sic nobiles, ait Cajetanus, comitantes suum regem eunt ad concubinae, non peccant; quia non comitantur eum, ut vadat ad fornicandum et peccandum, sed absolute ut vadat quocumque libuerit: comitantur enim eum duntaxat honoris et obsequii causa, et famuli domini suum.

Sensus ergo Naaman fuit, *g. d.* Peto, o Elisee, facultatem ut, curvante me rege in templo Remmon ad eum adorandum, liceat et mihi regem sustentanti curvare me, non ad adorandum Remmon, sed ut hoc obsequium et servitium regi meo praestem, ad quod ex officio meo teneor, tam in templo quam alibi, ne gradu et dignitate apud regem excidam. Rex enim inniditur super me; quare quocumque ipse se flectit, et vertit, ego pariter me vertere et flectere debeo. Erat ergo actus hic curvandi adia phoros et indifferens, eratque cultus non sacer, sed civilis et politicus. Nam sustentare regem sive stantem, sive ambulantem, sive genuflexantem per se est actus obsequantiae; per accidens vero est, quod contingat eum sustentari, dum ille coram idolo incurvatur. Id enim non est idolo, sed regi reverentiam exhibere.

Dices *servitio*: Naaman dabat scandalum alicui; putabant enim ipsi eum adorare cum rege idolum Remmon. Respondeo nullum fuisse scandalum, tum quia sciebant Naaman ex officio teneo ad sustentandum regem in hac corporis incurvatione, nec aliud pretendere; tum quia Naaman publice abdicarat idola, et profitebatur cultum veri Dei Israelis, ejus altare et sacellum exerebat, in quo totam suam familiam Deum verum secum adorare compellebat. Ita Abulensis, Tyrannus, Burgensis, Cajetanus, Serarius, Sanchez, Sallianus hic, et Suarez, *De fide*, tract. I, disp. XIV, sect. 4, num. 8.

Quin et Tertullianus, lib. *De Idololatria*, cap. XV, in fine: « Sed quoniam, inquit, haec malis circumdedit saeculum idololatria, licet adesse in quibusdam, quae nos homini, non idolo officiosas habent. Plane ad sacerdotium et sacrificium vocatus non ibo (proprium enim idoli officium est), sed neque consilio, neque sumptu aliave opera in hujusmodi fungar. Si propter sacrificium votus assistam, ero particeps idololatriae: si me alia causa conjungit sacrificanti, oro tantum spectator sacrificii. »

Porro haec in re circumspice agendum est: una enim circumstantia subinde speciem facit mutat, et quod erat licitum, facit illicitum; ut si rex velit suos famulos cogere ad idololatriam, ideoque eos compellat secum ire ad templum, ut se cum idolo adorent, ut fecit Julianus apostata. Unde Valentinianus dux militum postea imperator Iulianum quidem eunt ad idolum suum famum, honoris causa comitatus est; sed cum ibidem sacrificios idololatra roscidit quibusdam frondibus eum aspersisset, ipse illi alapam impedit conviciisque eum proscidit, ac partem vestis in quam

asperginis illius gutta ceciderat, absceidit. Quocirca ipse ob Christianam fidem a Juliano militia exutus, et in exilium actus hae sua in fide constantia meruit Juliano post Iovianum in imperio succedere. « Qui ergo omnia pietati posthabuit, omnia consecutus est munere pietatis, » ait Baronius anno Christi 364.

Sic S. Sergius et Bacchus primicerii Maximiani Imperatoris comitati sunt eum sacrificatorum Jovi usque ad januas templi; sed illud ingredi noluerunt. Causam rogati, dixerunt se religione prohiberi; se enim Christianos esse, nec Iovem, sed Deum verum colere. Qua de causa ex cruciati gloriosum obire martyrii agonem die 7 octobris: quia nimirum tunc assecla imperatoris solebant injicere thus turibulo in honorem idoli, et idolo acclamare, aliisque signis et modis cooperari idololatriae imperatoris. Adde, tunc flagrante imperatorum in Christianos persecutione, signum idolorum cultus erat astare sacrificiis. Denique sub decem primis imperatoribus fideles persequentibus, Christiani ferventes erant, et quamlibet idololatriae speciem et umbram horrebant et cavebant.

Porro Naaman hic factus est veri Dei cultor, non tamen Iudeus vel proselytus, quia non fuit circumcisus: quare legem Moysis servare non tenebatur, ut ad eam aequae ad circumcisionem obligabantur omnes Iudaei, tanquam Abraham, Isaac et Jacob posterii: mansit ergo Naaman gentilis, et Deum verum colebat, ut colebant patres omnes ante diluvium in statu legis naturae. Vide S. Augustinum, sermone 207 *De Temp.* cui est de Naaman Syro.

REMMON. — Nonnulli censent Remmon esse Iovem summum deorum, itaque dei quasi *ram*, id est *excelsus*, utpote altitonantem. Melius Serarius, Sanchez et alii censent esse Venerem, tum quia Venus erat dea Syriae, tum quia Syri Venerem faciebant tam deum quam deam, teste Macrobio; tum quia « Remmon » Hebraice significat *mulum punicum*. Veneri autem poma praesertim aurea et punica, ob pulchritudinem et seminum fecunditatem, sacra fuisse testantur Theocritus, Virgilius, Lucianus et Ovidius, lib. X *Metamorph.* Vide Pererium, *Hieroglyph.* lib. LIV. Sic Romani colebant Pomonam, quasi deam pomorum, teste S. Augustino, lib. III *De Civit.* cap. XXIV.

ABIIT ERGO AB HO ELECTO TERRE TEMPORE. — Chaldaeus et Paganus, *abit ab eo militaria terra*; Septuaginta, *in spatio terrae*; Isidorus, *quasi per stadium terrae*; Valabius, *jugerum agri*; Cajetanus ex R. David, *prandio terrae*, id est tanto spatio Naaman abierat ab Eliseo, cum ad eum venit Giezi pelens munera, quantum durante prandio confici potest scilicet miliare. Et huic expositioni vulgatae versionem accommodat Sanchez, ut *electum tempus* vocetur miliare; miliare enim est communis et electa hominum mensura, quam scilicet omnes communi consensu elegerunt ad demetiendum locorum spatia et distantias.

Verum Noster, *Genes. XXXV, 46*, vertit, *verne tempore*; alibi vertit, *tempus viriditatis*. Ergo *tempus electum* est tempus vernum quo omnia virent. Ita Rupertus: addit hoc Scriptura, ut significet Eliseum prudenter Naamano praescripsisse lotionem in Jordane, ex eo quod erat tempus vernum; tunc enim, tepente aura, lotiones corpori salutare sunt, cum in hyeme ob frigus sint noxae. Rursus, ut significet latorem hanc a lepra curationem accidisse Naamano, ex tempore, utpote qui acciderit in vere, cum omnia florent et lictiam homini aspirant, ledissimum ergo ipsum rediisse domum. Vide dicta *Genes. XXXV, 46*.

20. VIVIT DOMINUS, QUIA CURRAE POST EUM, ET ACCIPIAM AB EO ALIQUID, — *q. d.* Juro per Deum quod petam a Naaman aliquod antidotum, sive munus pro sanitate ei data a meo magistro Eliseo. Hinc patet Giezi proprie non fuisse Simoniacum, quia miraculosam sanitatem Naamano non vendidit pretio, nec de eo cum ipso pactus est; sed post gratis ei datam ab Eliseo sanitatem, munus aliquod ab eo petiit: Simoniacus vero primus fuit Simon magus, qui a sancto Petro emere voluit pretio Spiritum Sanctum, *Actorum VIII*; unde ab eo hoc peccatum nomen Simoniae accepit. Peccavit tamen graviter Giezi: *Primo*, quod inscio ei invito Eliseo hoc munus a Naaman petierit et accepit; *secundo*, quod mentitus sit Eliseum id petere; *tertio*, quod Eliseo hanc notam cupiditatis inusserit, quae multum ejus sanctitati et honori derogabat. Ipse enim respuens munera Naaman ab eo habitus fuit ut vir divinus, et propheta celestis: jam vero petens munera videri ei potuit homo egens et cupidus, ac similis pseudoprophetae, qui pro suis vaticiniis accipiebant munera. Quare poterat Naaman deflere a fide quam conceperat de Deo vero, ex sanctitate et integritate Elisei. Unde valde verisimile est Eliseum effecisse, ut Naaman resciret Giezi se inscio munera haec ab eo petiisse, ideoque a se lepra puniunt, ut hae ratione integritas sua in munerum contemptu Naamano constaret; itaque ille in opinione quam de eo conceperat, ac vera in Deum fide confirmaretur. *Quarto*, Giezi peccavit furto, quia Naaman munera haec mittebat Eliseo, pro quo ea Giezi petebat: unde ea abscondit versu 24, ne quid Eliseus de iis sciret. Quocirca mox Eliseus illi exprobat, vers. 16: « Accepisti argentum, inquit, ut emas oliveta et vineas. » *Quinto*, quia peccavit simonia mentali; animum enim habuit simoniacum: petiit enim munera a Naaman intuitu sanitatis miraculose illi ab Eliseo collatae, quasi haec merces et hoc pretium Eliseo pro sanitate deberetur. Unde S. Ambrosius, lib. *De Dignitate sacerdotali*, cap. IV, ait simoniacos esse sectatores Giezi et Simonis Magi, ideoque lepram simoniae adherere eorum non corporibus, sed mentibus.

26. NONNE COR MEUM IN PRESENTI (PRESENTIS) ERAT,

QUANTO REVERSUS EST HOMO (Naaman) DE CURRU SUO IN OCCURSUM TIBI. — « Cor, » id est mens et oculi mentis meae a Deo supernaturaliter elevati et adjuvati fuere, ut absentem et remotam tuam munerum a Naaman acceptionem, quasi presentem cognoscerent et carnerent, *q. d.* Putabas me absentem, cum munera petisti: at ego spiritu tibi praesens eram; mentis enim intuitu vidi omnia quae fecisti. Multo ergo magis, ait S. Augustinus, lib. XXII *De Civit.* cap. XIX, Sancti in caelis absentia et remota quae in terra fiunt, carnerent possunt.

Simili modo S. Benedictus vidit absentia multa, uti narrat S. Gregorius, II *Dialog.* cap. XIII, vers. 18, 19. Unde addit S. Gregorius eum habuisse spiritum Elisei.

26. ACCIPISTI ARGENTUM, etc. UT EMAS OLIVETA ET VINEAS, ET OVES, ET BOVES, ET SERVOS, ET ANCIILLAS. — Talentum argenti continebat sex millia siclorum argenti, hoc est, sex millia florenorum Brabantiorum sive Francorum, ut vocant Galli: quare duo talenta quae accepit Giezi valebant duodecim millibus Francorum, quae faciunt quatuor millia coronatorum Francorum: quorum quisque continet duodecim Julios sive Regales: haec summa autem illo aeo, cum omnia essent vili pretio, ac rarum foret argentum, poterant emi hinc omnia. Alii disjunctive explicant, *q. d.* Ut emas, vel oliveta, vel vineas, vel oves et boves. Hinc videtur quod Eliseus munera haec sibi a Naaman per Giezi missa, ipsi Giezi concesserit et dederit, ne ipse iniuste ea possidens contineat peccaret.

27. SED ET LEpra Naaman adhaeruit tibi et seminum tuo usque in sempiternum, — non absolute, ut patet, sed *q. d.* ad longissimum et immemorabile tempus, v. g. per trecentos annos, sive in tertiam et quartam generationem, *Exodi XXXIV, 7*. Ita Serarius, Abulensis, Sanchez et alii.

Argentum ergo quod inique accepit Giezi fuit veneno infectum et pestiferum, instar vestium nummorumque quibus in domo peste infecta pestis adhaerescit, ut ea accipientem invadat et inficiat. Sic enim lepra Naaman quasi adhaesisset argento, infecti Giezi illud recipientem, eumque leprosum effecit.

Quare deinceps Giezi cum Eliseo versatus non est, sed ut leprosus hominum consortium ex lege Levitica 13 et 14, vitare debuit: nec enim eum Eliseus legis studiosissimus ad se admisisset. Ita Abulensis, *Quest. X*, quod ergo Giezi cap. VIII, cum rege Joram colloctus dicitur, eique miracula Elisei narresse, id videtur contigisse antequam percussus esset lepra; unde Abulensis, Serarius, Sallianus et alii censent hic esse hysterologiam, ac Giezi lepram, et consequenter Naamani ad Eliseum adventum et sanationem, posterius contigisse, scilicet anno ultimo regni Joram, cum paulo post ipse occisus est a Jahu: si quis tamen ordinem S. Scripturae retinere velit, dicat oportet Giezi penitentiam egisse, sique Deum et Eliseum placasse, lepramque a se, si non a posteris omnibus repulisse, ait Serarius, itaque jam mundum colloctum esse cum rege Joram.

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliseus ferrum securis in aqua mersum ad lignum, quasi ad suum manubrium, enatare facit: inde, vers. 8, consilia secreta regis Syriae revelat regi Israel. Mox, vers. 14, milites Syros ad se capiendum missos excoecat, duntaxat ad regem Israel, eosque velat perculti, imo cibo refecti jubet. Denique, vers. 24, rex Syriae obsidet Samariam, eamque ad extremam famem redigit. Quare rex Israel Eliseum ad necem deposcit, sed ille legatis regis ostium occludi praecipit.

1. Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. 2. Eamus usque ad Jordanem, et tollant singuli de sylva materias singulas, ut edificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. 3. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. 4. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, caedebant ligna. 5. Accidit autem ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam; exclamavitque ille, et ait: Heu, heu, heu, domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. 6. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Praecidit ergo lignum, et misit illic; natavitque ferrum. 7. et ait: Tolle. Qui extendit manum, et tulit illud. 8. Rex autem Syriae pugnabat contra Israel, consiliumque inivit cum servis suis, dicens: In loco illo et illo ponamus insidias. 9. Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum, quia ibi Syri in insidiis sunt. 10. Misit itaque rex

Israel ad locum quem dixerat ei vir Dei, et praecipit ei, et observavit se ibi non semel neque bis. 11. Conturbatumque est cor regis Syriae pro hac re; et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit apud regem Israel? 12. Dixitque unus servorum eius: Nequaquam, domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quaecumque locutus fueris in conclavi tuo. 13. Dixitque eis: Ite, et videte uls si, ut mittam, et capiam eum. Annuntiaveruntque ei dicentes: Ecce in Dothan. 14. Misit ergo illic equos, et currus, et robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. 15. Conspurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis, et equos, et currus; nuntiavitque ei, dicens: Heu, heu, heu, domine mi, quid faciemus? 16. At ille respondit: Noli timere; plures enim nobiscum sunt quam cum illis. 17. Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum, in circuitu Elisei. 18. Hostes vero descenderunt ad eum; porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc caecitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum Elisei. 19. Dixit autem ad eos Eliseus: Non est haec via, neque ista est civitas; sequimini me, et ostendam vobis virum quem quaeritis. Daxit ergo eos in Samariam; 20. cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine, aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariae. 21. Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percussit eos, pater mi? 22. At ille ait: Non percussit; neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo, ut percussas: sed pone panem et aquam coram eis, ut comedant et bibant, et vadant ad dominum suum. 23. Appositaque est eis ciborum magna preparatio, et comederunt, et biberunt, et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, et ultra non venerunt latrones Syriae in terram Israel. 24. Factum est autem post haec, congregavit Benadad rex Syriae universum exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. 25. Factaque est fames magna in Samaria: et tandiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cibi stercoreis columbarum quinque argenteis. 26. Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quaedam exclamavit ad eum, dicens: Salva me, domine mi rex. 27. Qui ait: Non te salvat Dominus; unde te possum salvare? de ara, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quae respondit: 28. Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus eras. 29. Coximus ergo filium meum, et comedimus. Dixitque ei die altera: Da filium tuum ut comedamus eum. Quae abscondit filium suum. 30. Quod cum audisset rex, scivit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. 31. Et ait rex: Haec mihi faciat Deus, et haec addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie. 32. Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Praemisit itaque virum; et antequam veniret nuntius, ille dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicide hic ut praecidatur caput meum? Videle ergo, cum venerit nuntius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. 33. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino est; quid amplius expectabo a Domino?

enim habebant domos, sed utebantur tuguriis. Quamobrem a magno illo propheta supplices petierunt, ut abiret eum ipsis ligna secantibus ad ea construenda. Tanta autem utebantur paupertate, ut ne securim quidem sustinerent possidera. Et S. Hieronymus, epist. 4 ad Iusticum: « Filii prophetarum, ait, quos monachos in veteri Testamento legitimus, edificabant sibi casulas prope fluenta Jordanis, et turbis urbium derelictis, polenta et herbis agrestibus vivebant. » Idem prorsus fecere monachi et eremite post Christum, tempore S. Antonii, S. Basilii, S. Hieronymi: unde iuxta Jordanem edificabant sibi casulas et tuguria, ut patet ex Vitis Patrum. Hinc et ipse S. Hieronymus per S. Paulam quinque edificavit monasteria, ad quae Romanam nobilitatem evocavit, atque uni eorum ipse praerat. Quocirca Franciscus Suarez, tomo III De Religione, lib. III, cap. 1, num. 6 et seq. ex S. Ignatio, Hieronymo, Ambrosio et Damasceno, docet hos filios, id est discipulos prophetarum fuisse typum et praedictum Religiosorum novi Testamenti, ac instar eorum coluisse castitatem, paupertatem et obedientiam, sed sine voto.

3. HEU, HEU, HEU, DOMINE MI. — Tropologie, Eucherias: « Recte, inquit, is qui ferrum amiserat, clamabat: Heu, heu, heu, Domine mi, et hoc ipsum multo acceperam. Habent enim hoc electi proprium, si quando in eis sua scientia fortiva vine glorie culpa subripitur, ad cor velociter redeunt; et quicquid in se ante districti iudicis oculos damnabile inveniant, lacrymis insequantur. Qui flentes non solum caute inspicunt quae male commiserunt, sed ex accepto munere, quae reddere etiam bona debuerant. »

6. DIXIT AUTEM HOMO DEI (Eliseus Dei servus): UNI CECIDIT (ferrum)? AT ILLE MONSTRAVIT EI LOCUM; PRACIDIT ERGO LIGNUM ET MISIT ILLUC, NATAVITQUE FERRUM. — Idem prorsus Gottho eundem pauperi praestitit S. Benedictus, qui, ut ait S. Gregorius, II Dialog. cap. VI, « accessit ad locum (ad lacum in quem occiderat ferrum ex falso), tulit de manu Gotthi manubrium, et misit in lacum: et mox ferrum de profundo rediit, atque in manubrium intravit. Qui statim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce, labora, et non contristari. »

Quares in verum hic fuerit miraculum. Asserit Valtesius, S. Phil. cap. xxvii, dicens: Deum ferro gravitatem detraxisse et incidisse levitatem, ut e fundo emittendo ferretur in altum. Verum dico non fuisse hic proprie dictum miraculum, quod omnem naturae et naturalium causarum vim excedat oportet, ut a solo Deo patrari possit. Omnia enim haec facta sunt per Angelum, qui lignum ab Eliseo praecisum et in manubrium adaptatum apprehendit, in fundum aquae detulit, ferro inseruit, in altum extulit, et securim ibi fluitantem sustentavit, donec eam lignator apprehenderet. Ita Abulensis.

Allegorice, Tertullianus, libro Contra Iudaeos,

cap. XIII, per aquas Jordanis accipit baptismum: per lignum, crucem Christi; per ferrum, dura peccatorum corda. « Quid, inquit, manifestus huius ligni Sacramento? quod duritia huius seculi mersa in profundo erroris, et ligno Christi, id est passionis eius in baptismo liberatur; ut quod perierat olim per lignum in Adam, id restitueretur per lignum Christi. » Sic et S. Ambrosius, lib. II de Sacramento, cap. II: « Ecce, inquit, aliud genus baptismatis. Quare? Quia omnis homo ante baptismum quasi ferrum premitur atque demergitur. Ubi baptizatus fuerit, non tanquam ferrum, sed tanquam jam levior fructuosi ligni species levatur. » Et mox: « Vides ergo quod in cruce Christi omnium hominum levatur infirmitas. » Et Theodoretus, Quaes. XIX: « Hoc, inquit, figuravit Servatoris nostri dispensationem; quomodo enim lignum quidem, quod est levisimum, fuit demersum, quod est autem gravissimum, nempe ferrum, supernatavit; illa divinae naturae descensus effecit, ut humana natura ascenderet. »

S. Augustinus vero, serm. 210 De Tempore, per fluvium accipit fluentes voluptates et concupiscentias, ex quibus nos mersos liberat Eliseus, id est Christus per lignum crucis. « Securis illa, inquit, in profundo jacebat, quia genus humanum in omnium criminum abyssum infidelium ruina corruerat, sicut scriptum est: Infelix sum in limo profundo. Et iterum: Deveni in altitudinem maris, et tempestas demersit me. Fluvius enim ille, ubi securis occidit, significat preterfluentem et fugitivam, et in abyssum descendentem voluptatem, vel luxuriam saeculi huius. Fluvius enim a fluendo nomen accepit. Et quia omnes peccatores transitoris voluptatibus inherentes, fluere dicuntur, ideo securis illa in fluvio et in limo jacebat oppressa. » Pergit deinde ad Eliseum, id est Christum Salvatorem: « Veniens ergo Eliseus misit lignum, et natavit ferrum. Quid est lignum mittere, et ferrum in medium producere, nisi patibulum crucis ascendere, et de profundo inferni humanam genus erigere, ac de omnium peccatorum limo per crucis mysterium liberare? postquam vero natavit ferrum, misit manum Prophetae, et recepit illud, et rediit ad utiles usus domini sui. Haec et de nobis factum est, dilectissimi fratres, qui de manu Domini superbiendo cecideramus, per crucis signum iterum ad manum vel ad potestatem Domini redire meruimus. Et ideo quantum possumus, cum ipsius adjutorio laboremus, ne iterum superbiendo de manu Domini corruamus. »

S. Irenaeus autem, lib. V, cap. xvi, per ferrum accipit firmum Dei verbum, quod per lignum comedendo ex ligno scientiae boni et mali a Deo edito, Genes. III negligentem amiseramus, nec inveniebamus, sed per lignum crucis Christi recipimus. « Quod autem securis similis sit verbo Dei, inquit, docet Joannes Baptistae dicens: Jam nuncio secaris ad radicem arborum posita est. » Macch. III Tropologie, Angelomus: « Ferrum in manu-

Brio, inquit, donum intellectus in corde est; ligna vero per hoc cœdere, est prave agentes increpare; quod nonnunquam dum fluxe agitur, dum lapsus vane gloriae in accepta eadem scientia non vitatur, ferrum in aqua perditur, quia ex dissoluto opere intelligentia fatatur. Quam profecto intelligentiam ad hoc novimus dari, ut ante dantis oculos ex bona actione debeat restituere. Unde recte is, qui ferrum amiserat, clamabat: Heu, heu, heu, Domine mi, et hoc ipsum mutuam acceperam. » Idem iisdem verbis habet Eucherius ac pene Rupertus.

Anagogice Beda: Sicut ferrum aquis mersum Eliseus reduxit ad manubrium, sic Christus corpus suum aquis passionis et mortis demersum revocavit ad vitam. Idem faciet nobis in communi omnium resurrectione. Corpus enim nostrum instar ferri est durum, grave, frigidum, ferruginosum, et proum ut in abyssum ruat; sed Christus ferro huic contrarias dotes corporis gloriosi inseret, illudque quasi igniet, ut sit clarum, agile, levo, subtile, impassibile, gloriosum.

12. DIXITQUE UNUS SERVORUM EJUS. — Abulensis putat hunc fuisse Naaman, quem Eliseus a lepra curarat; sed videtur incredibile quod ipse Eliseus sibi tam beneficium regi procliderit, ut sub initium cap. vii. fatetur Abulensis.

EISEUS PROPHETA QUI EST IN ISRAEL, INDICAT REGI ISRAEL OMNIA VERBA QUÆCUMQUE LOCUTUS FUERIS IN CONCLAVI TUO. — Spiritus enim prophetie est cognoscere tam arcana, absentia et remota, quam futura prædicare. Utrumque enim eandem virtutem requirit, scilicet opem et revelationem divinam.

16. NOLI TIMERE: PLURES ENIM NOBISCUM SUNT QUAM CUM ILLIS. — « Plures, » nimirum Angeli, qui pro Deo et sanctis ejus, quasi coelestes acies innumerae et fortissime militant, ob quas ipse vocatur « Deus Sabaoth, id est exercituum, » juxta illud *Psalm. xxxiii*: « Immittet (Hebraice *חנה* *chone*, id est *castrametabitur*) Angelus Domini in circuitu timementium eum. » Sic de Jacob fugiente Esau dicitur, *Genes. xxxii*, 4: « Fueruntque ei obviam Angeli Dei, quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc. » Sic Angeli pugnarunt pro Mose et Hebraeis contra castra Pharaonis in mari Rubro, *Exodi* xiv. Unde S. Ambrosius, sermone 4 *De Eliseo*: « Divinus timor, inquit, terrorem a nobis expellit hostilem. Arma autem hæc nostra sunt, quibus nos Salvatore instruxit: oratio, misericordia atque jejunium. Jejunium enim melius quam murus tuetur; misericordia facilius liberat quam rapina, oratio longius vulnerat quam sagitta. Sagitta enim non nisi proxime conspectum percutit adversarium, oratio autem etiam longius positum vulnerat inimicum. » Et paulo post: « Mira res! plures e caelo defensores meretur sanctitas, quam in terris oppugnatores adduxit improbitas. » Causam subdit: « Scire enim debet quod adversarii meritis magis quam virtute vincuntur, et non tam virtute quam

sanctitate superantur; sicut S. Eliseus hostes suo non armis superabat, sed oratione vincebat. »

17. ET APERUIT DOMINUS OCULOS PUERI. — « Non mirum, ait S. Ambrosius, serm. *De Eliseo*, si oratio aperuit oculos, ut videret exercitus, non mirum, inquam, si novos inserit oculos, qui nova promeretur auxilia. Aut cur non acies producat obtutum, qui acies instruxerat Angelum? Cur, inquam, non oratione sua hebetudinem pupillarum detegeret, qui meritis suis caliginem nubium penetravit? Necessario ergo S. Eliseus hoc facto ministro formidoloso præsiliit securitatem, cui jam refuderat claritatem. »

ET ECCE MONS PLENUS EGORUM, ET CURRUM IGNEORUM, IN CIRCUITU ELISEI. — Angeli hos equos et currus specie ignis ex aere et nubibus ac radiis solis, apposite ad ignis colorem exhibendum per eas transparentibus efformantur, ut Eliseo suam celestem naturam igneamque celeritatem, fortitudinem, vim et efficaciam representarent, uti representantur Elie in ejus raptu. Spiritus enim Elie successor et heres fuit Eliseus; in eo ergo impletum fuit illud Dei promissum: « Ego ero tibi, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio ejus, » *Zachar.* ii, 3. Vide ibi dicta. Causam dat S. Ambrosius, serm. 2 *De Eliseo*: « Quid mirum, ait, si is auxilia meretur e caelo cujus animus semper in caelo est, sicut ait *Apoclyptus*: Nostra autem conversatio in caelis est. Ergo si nostra conversatio in caelis est, et celestium conversatio potest esse nobiscum, hoc est, ut qui vita vivimus, Angelorum recte consortium mereamur. Est ergo sancto viventibus quedam inter se cognatio, conjunctio atque societas, nec interest utrum in caelis maneant, an in terris; Angelici sint habitus vel humani, dummodo in iis sit eadem vita vel sanctitas. Conversatio enim connectit, quos separat elementum, et diversis licet corporibus dividantur, iisdem tamen actibus conjunguntur. Atque ideo fit ut sancti sibi quodam consorcio coherentes, a se invicem non discedant, et modo Angeli ad terras veniant, modo homines ad caelestia transferantur, ac profecto meliore quam vitæ vita communis est, incipiunt illis vivendi etiam elementa esse communia. »

18. PERCUTIT, OBSEURO, GENTEM HANC CECITATE. — Septuaginta *ἀπαία*, id est *avidentia*, ut scilicet videntes non videant, nec advertant. Hinc ea percussus hic Syri Eliseum quidem et civitatem videbant, sed non agnoscebant nec advertebant. Simili cecitate et aorasia percussus sunt cives Sodomæ, invadentes domum Lot, *Genes.* xix. Audi S. Ambrosium, sermone *De Eliseo*: « Tunc igitur oravit Eliseus, et omnem hostilem exercitum cecitate percussit. Non mirum si adversarii cecitate intulit, qui famulo largitus est claritatem; et si hostibus aufert visum, qui ministro præstat aspectum. Ubi sunt qui dicunt, plus quam preces sanctorum, hominum arma posse? Ecce una Elisei lotum exercitum vulneravit, et unum

phote meritis omnis est hostium numerus captivatus. Que caterva regum, que turba militum talem victoriam perpetrarunt, ut ita hostes prosternerent, ut de illis nullus occumberet? Hæc est vera, hæc incrementa victoria, ubi sic adversarius vincitur, ut de vincitibus nemo ledatur. »

19. DIXIT AUTEM AD EOS ELISEUS: NON EST HÆC VIA, NEQUE EST ISTA CIVITAS. — Abulensis putat Eliseum hic officiose mentium. Videbant enim Syri civitatem Dothain in qua, vel juxta quam tunc debebat Eliseus quem quærebant: hoc autem videtur negare Eliseus dicens: « Neque ista est civitas, » quam queritis. Excusat Eliseum Lyranus, dicens eum loquutum esse non de civitate Dothain, in qua tunc debebat, sed de Samaria ubi habebat domum et fixerat sedem, ut patet vers. 32. Non enim respondit hic Eliseus ad quæsitam Syrorum, utpote que nihil interrogant, sed ad mentem eorum, quasi dicat: Queritis Eliseum, o Syri! venite mecum, ego ostendam vobis viam in Samariam, in qua ipse habitat, ibique ego cum vobis ostendam faciendam ut agnoscatis quem modo præsentem quidem habetis, sed tamen percussis aorasia non cognoscitis. Nolebat enim ab eis agnoscere in Dothain, sed in Samaria, ut eos ad regem deduceret, et convivio exsperet. In hisce autem verbis nullum fuit mentationem, sed elatio veritatis duntaxat, que licita est, et sepe necessaria; si enim veritatem aperuisse, dixissetque: « Ego sum Eliseus quem queritis, » non potuisset eos tradere regi Israël, nec suam in eos potentiam æque ac beneficentiam ostendere. Quod si Syri rogaret Eliseum: Quæ est via in Dothain, ubi est Eliseus? uti nonnulli censent, idque responsio Elisei subindicit, non tenebatur Eliseus ad eorum, utpote hostium, mentem respondere, sed ad propriam et suam, scilicet hanc non esse Samariam patriam suam, ubi Eliseum, quem quærebant, erant agniti, ut dixi.

22. NON PERCUTIES, — id est non occides Syros quos ad te perduxit: « Si enim occiderent, ait Theodoretus, non cognosceretur magnitudo miraculi; sin autem revertantur ad eum qui misit, ille quomodo discet Dei nostri potentiam. »

SED PONE PANEM ET AQUAM CORAM EIS, UT COMEDANT ET BIBANT. — Noluit Eliseus Syros, licet hostes, occidia a rege Israël, sed benigne et laute tractari, ut eos charitate superaret et ex inimicis amicos faceret, ut deinceps terram Israël non invaderent nec prædarent; quod et fecerunt victi ab Eliseo, tum potentia, tum potius amore. Vide S. Chrysostomum (vel quisquis est auctor: styli enim elegantia arguit fuisse Latinum non Grecum), hom. *De Eliseo et Syrorum insidiis detectis*, tomo I, ubi inter cætera ait de Syris: « Mirantur et stupent sibi pro morte victum, pro interitu civitatis, convivium pro pena parari. » Et inferius: « Fit tunc propheta sanctissimus gloriosus in suis, gloriosior in alienis. Exhibet sibi signa virtutum, et alienis causas exhibet gloriarum. Docuit prior

inimicos foveri, docuit primus debere hostibus parci, docuit adversariis pro pena epulæ exhiberi. » Deinde docet Eliseum fuisse tyrum Christi, unde subicit: « O Dominum Christum, et in veteribus novam, et in novis exemplis veterem figuratum! Eliseus sanctissimus claudii visum, et reserat; cæcos efficit, et illuminat; aspectum admittit, et condonat; persequentibus admittit, et sequentibus tribuit: cæcos efficit alienos, et videntes efficit in civitate inclusos. Qui captivam prophetam venerat, excecavit; et qui capti jam fuerant, oculantur. Hujus utriusque veritas completur, ut et figura Christi, et exemplum futuri populi monstrarentur; ut jam fierent ex alienis proprii, ex inimicis amici, et ex hostibus sui. Dimittit Eliseus exercitus istos ad suos: dimittit inquam, tot prædatores, quot habuit hostes, tot relatores virtutum, quot homines hostium. » Denique concludit, dicens: quod tunc temporis defuit, postmodum completum esse per Apostolos in Pentecoste et deinceps, dicente Scriptura, *Psalm. lxxviii*: « In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terre verba eorum. »

23. ET ULTRA NON VENERUNT LATRONES SYRIÆ IN ISRAEL, — scilicet vivente Eliseo, sive ad longinum tempus; nam postea rursus venisse liquet ex sequenti. Hic fuit fructus beneficentie Elisei in prædones Syros, ut jam dixi. Ita S. Chrysostomus, hom. 1 *De Eliseo*.

25. DONEC VENUNDARETUR CAPUT ASINI OCTOGINTA ARGENTEIS, — hoc est 80 scelis, puta 80 floribus Brabanticis, sive 80 Francis. Argentus enim erat scelus, licet nonnulli putent fuisse dimidium scelci duntaxat, et sic 80 argentei essent 40 Franci. Aliqui per a caput asini accipiunt totum asinum, ut sit synecdoche, qua caput significat totum corpus vel animal, ut cum dicimus: Quid sit? vult istud caput hominis, vel istud insanum caput? id est, isto homo. Simplicius alii accipiunt solum caput asini; hoc enim arguit ingentem fuisse famem, et asinus magno præ cæteris animalibus est capite, si proportio ad reliquum corpus spectetur. Sic cum Annibal Castilium obsideret, missus unum vendebatur ducentis denariis, teste Valerio Maximo, lib. VII, cap. vi.

ET QUARTA PARS CABI STERCOIS COLUMBINI QUATUOR ARGENTEIS. — Cabus sive chenix erat mensura victus diurni, continens quatuor libras et quinque uncias, ut dixi in fine Pentateuchi: quarta pars cabi ergo erat libra cum uncia, puta tredecim uncie. Lyranus, Hugo et Dionysius per sterces intelligunt granam frumentum, que in columbarum gurgulione vel ventriculo invenitur. Verum alii simpliciter sterces ut sonat accipiunt. Unde Josephus et Theodoretus censent sterces hoc columbinum fuisse pro sale; habet enim vim acrem et causticam, teste Galeo. Planius alii sterces columbae censent fuisse pro edulio, tum quia fit ex granis atqueque cibis purioribus, tum quia humidus est, et rebus integrioribus constat; unde homini est edule. Ad-

dit Plinius, lib. XXIX, cap. vi, fimum columbarum ex aceto valere ad curandas agilopas, albugines et cicatrices, ac lib. XXX, cap. iv, ad faucium asperitates et distillationes leniendas. Insuper, margaritas, quæ contra cardiacos et melancholicos affectus celebrantur, et quarum siccitate innata, corporum redundantiæ consumuntur, puriores reddit. Ita enim scribit lib. De Gemmis, cap. XIII, Franciscus Ruus. Est apud Vogesum in Lotharingia montem, amnis margaritarum ferax; verum non usque adeo splendide sunt: mirum tamen, quod quæ per genesis gratia in eis desideratur, per columbas resarcitur; quæ scilicet devoratis, puriores tandem eas cum fecibus reddunt, restituntque, ait Serarius et ipse Lotharingus.

27. QUI AUT: NON TE SALVAT DOMINUS; UNDE TE POSSUM SALVARE? DE AREA VEL TORCULARI? — hoc est, ut Valabius vertit: *Quandoquidem Dominus tibi non fert opem; unde ego tibi ferrem opem? de herona an de torculari? q. d. Cum Dominus famem hanc toti urbi immisit, nisi ipse tibi in ea succurrerit, ego tibi succurrere nequeo: quia non habeo frumentum in horreo, nec vinum in torculari, q. d. Mihi ipsi deest panis et vinum ad victum. Unde Chaldaeus vertit, *ni salvet te Dominus, unde salvebo te?* Hinc et Regia in Vulgata editione sic legitur: *Non, salvet te Dominus, q. d. Non ego, sed Dominus te salvet et pascet, quia ego non habeo cibum quem tibi dem.**

Alder Josephus, Abulensis et Sanchez: Rex, inquit, ob famem et ob importunam interpellationem mulieris iratus, indignanter respondit: «Non te salvet Deus,» q. d. Deus te affligat. Sic Gentiles irati mala imprecantes dicebant: «Dit te perdant! Dii tibi male faxint!» Unde Vatablus sic quoque vertit: *Disperens, quare quaris a me cibum, cum me scias omni cibo carere?*

28. COXIBUS ERGO FILIUM MEUM, ET COMEDIBUS. — Barbarum fuit hoc epulum quod matri extrema fames extorsit, ut matrem se oblitâ feret mactatrix et voratrix filii. Simile accidit in obsidione Jerusalem sub Tito, teste Josepho; ac ultimis hisce annis, Sacco Germaniam populante, multi fame adacti carnes humanas vorarunt. Permissit Deus Samaritas ad hæc extrema adigi, primo, ad puniendum eorum schisma et idololatiam; secundo, ut illustrior fieret sua ex eis liberatio; et Elisei illam promittentis prophetia. Sic Deus permittit homines subinde ad ipsa mortis limina pervenire, ut eo ferventius Deum invocent, ac Deus eos exaudiens majorem ab eis gratiarum actionem et laudem referat. Quare in rebus naturaliter desperatis maxime sperandum est in Deo, qui illis solet succurrere juxta illud: «Dens ex machina.» Audi S. Augustinum, serm. 211 De Temp.: «Natum convertit in cibum, quem Deus condidit in solatium. Sed postquam ad funestas epulas ventum esset, altera mulier alteram exhortatur: Recipe, inquit, recipe, miseranda mater, in viscera illum nuper visceribus procreatum; esto tui

nati sepulcrum, esto ejus corporis diversorium; esto ejus, ut ita dixerim, monumentum; intra te paululum comestus infans redeat, qui per famam vivere jam jamque non poterat; recipiat nunc comestum uterum, quem vivum ediderat partus; repetat habitaculum mortuum, unde nuper exierat vivus.»

30. VIDIQUE OMNIS POPULUS CILICUM QUO VESTITUS ERAT (REX) AD CARNEM INTRINSECOS. — Rex hic, licet impius et idololatra, censuit penitentia et cilicio placandum esse Deum: pientior ergo fuit nostris hereticis, qui cuticulam curantem, respiciunt cilicia, eaque superstitioni addicunt. Vide hic quam antiquus sit usus cilicii in penitentia. Sic rex Ninives cum toto populo vestivit se sacco (cilicio) seditque in cinere, Jonæ III, 6. Itaque excidium sibi a Deo per Jonam comminatum penitendo evasit. Sic rex Ariamus cilicium induit, coque et precibus Deum placavit, teste Salviano, lib. VII. Porro longe antiquior est usus cilicii: primus enim eo usus legitur Jacob Patriarcha, audiens filium suum Joseph a bestia devoratum, Genes. cap. XXXVII, vers. 34, ubi multa de usu cilicii dixi.

31. ET AUT REX: HEC MIHI FACIAT DEUS, ET HEC ADDAT: SI STETERIT CAPUT ELISEI FILII SAPHAT SUPER IPSEM HODIE. — q. d. Hodie imputabo caput Eliseo, eo quod ipse susceperit nobis sustinere hanc in Samaria obsidionem, promittendo Deo in ea solvenda auxilium, cum in ea extremam famem patiamur, sinusque desperati: sine eo enim tempore composuissimus cum rege Syria nos obsidente, itaque famem hanc evasissemus, quam Eliseus videt et dissimulat, nec suis precibus avertere satagit. Ita Theodoretus.

32. NUMQUID SCITIS QUOD MISERIT FILIUS HOMICIDÆ (scilicet Joram rex Israel, qui «filius» est Achabi «homicidæ,» Achab enim occidit Naboth) NUC ET PRECIDATUR CAPUT MEUM. — q. d. Joram patris sui et imitatur patrem suum; sicut enim Achab pater ejus occidit Naboth, sic ipse nunc vult occidere, atque ac ipse occidit sex fratres suos, ut dicitur II Paral. XXI, 3 et seq.

VIDETE ERGO CUM VENERIT NUNTIVS, CUM VESTITUS ERAT, ET NON SINATIS EUM INTRARE. ECCO NUNTIUS VENIT PEDUM DOMINI EJUS POST EUM EST. — q. d. Rex ipse nuntium a se missum ad me ostendendum illico subsequitur, mandati sui penitentia, illudque revocans. Ita Josephus, q. d. No timens resistere nuntio regis, quia rex enimdem statim revocabat; adeo enim festinus eum sequitur, ut videret sonitum pedum ejus festinantem audire. Hæc patet Eliseum suavisse regi ne Samariam desereret Syris, sed a Domino speraret auxilium et subsidium. Fuit hic rex Joram filius Achab, qui ei successit; ejus enim acta hic describuntur usque ad cap. VIII, vers. 24, ubi mors ejus narratur. Igitur Joram precipitauer ex cholera miseram nuntium ad occidendum Eliseum; sed mox subsidentia cholera ad se reversus ponit; quare metuens

ne nuntius Eliseum occideret, ut jusserrat, illico nuntium secutus occurrit, ut caedem inhiberet. Sciebat enim Eliseum esse prophetam, vivum solvenda, vix dubitare posset. Ita diserte Josephus, Theodoretus et Abulensis.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Prædicit Eliseus Samariam obsidione et fame crastino die liberandam: ita fl. Deus enim, terrorem per spectra hostium immittens Syris, eos in fugam agit. Unde Hebræi eorum castra prædantur, et amona fit copia.

1. Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dixit Dominus: In tempore hoc eras modius similis uno stateræ erit, et duo modii hordei stateræ uno in porta Samariæ. 2. Respondens unus de duobus super cujus manum rex incumbabat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in caelo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. 3. Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? 4. Sive ingredi volerimus civitatem, fame moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est; venite ergo, et transfugiamus ad castra Syriæ: si pepererint nobis, vivemus; si autem occidere volerint, nihilominus moriemur. 5. Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt. 6. Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, currium et equorum et exercitus plurimi; dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hæthæorum et Ægyptiorum, et venerunt super nos. 7. Surrexerunt ergo, et fugerunt in tenebris et dereliquerunt tentoria sua, et equos et asinos in castris; fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes. 8. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, et comederunt et biberunt: tuleruntque inde argentum, et aurum, et vestes, et abierunt, et absconderunt; et rursus reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similitur auferentes absconderunt. 9. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus; hæc enim die boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur: venite, eamus et nuntiemus in aula regis. 10. Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Vivimus ad castra Syriæ, et nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos et asinos alligatos, et fixa tentoria. 11. Ierunt ergo portarii, et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. 12. Qui surrexit nocte, et ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri; sciunt quia fame laboramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. 13. Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti sunt), et mittentes explorare poterimus. 14. Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite et videte. 15. Qui abierunt post eos usque ad Jordanem; ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis, quæ proieceraat Syri cum turbarentur: reversique nuntii indicaverunt regi. 16. Et egressus populus diripuit castra Syriæ; factusque est modius similis stateræ uno, et duo modii hordei stateræ uno, juxta verbum Domini. 17. Porro rex ducentum illum, in cuius manu incumberat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introita porta, et mortuus est juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum. 18. Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei stateræ

no erunt, et modius similis stare uno, hoc eodem tempore eras in porta Samarie; 19. quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat: Etiam si Dominus fecerit cataractas in caelo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. 20. Evenit ergo ei sicut praedictum fuerat, et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

1. IN TEMPORE HOC (hac hora) CRAS MODIUS SIMILE UNO STARE ERIT, — id est vendetur uno siclo, hoc est uno Franco Gallico, puta quatuor Jyllis, sive Regalibus, q. d. Cras summa erit frumenti abundantia, per quam omnis Samaria inopia et fames tollatur, omniaque vili pretio comparabuntur.

Allegorie, « Benadad » est diabolus, qui obsidebat Samariam, id est Ecclesiam veterem, faciebatque ut esset magna fames spiritalis verbi Dei, ac salutis rerumque celestium. Venit Eliseus, id est Christus, qui per se et Apostolos ubique predicando, hanc famem sustulit, fecitque ut ubique sint doctores, qui praediceant verbum Dei, quique doceant viam salutis, virtutis et perfectionis. Ita Escherius et Angelomus.

2. SI DOMINUS FECERIT ETIAM CATARACTAS IN COELO, — ut per eas depluat triticum, sicut depluerunt aquae in diluvio Noe, et manna in deserto, *Exodi* cap. xvi: « Numquid poterit esse quod loqueris? » q. d. Impossibile est ut in tanta rerum inopia tanta fiat subito copia, ut tum vili pretio vendatur triticum, usque modius comparetur uno stare.

VIDEBIS OCLIS TUIS, ET INDE NON COMEDES, — quia a turba populi opprimeris in porta: idque fiet iusto Dei iudicio ob tuam incredulitatem, qua hoc meo ex Deo oraculo non credis; quia videris putare hoc factum esse impossibile etiam Deo, cui omnia sunt possibilia. Quare negas Deo suam omnipotentiam, Ita Abulensis.

6. 8. SI QUIDEM DOMINUS SORTITUM AUDIRE FECERAT IN CASTRIS SYRIAE CURRUM ET EQUORUM — hostilium se invadentium: itaque Syros terrefecit, ut consternerent fugerent et Samariam relinquerent libe-

ram. Ita Josephus. Vide hic ut ludat in humanis divina potentia rebus. Poterat enim in Syros immittere Angelos, qui illico omnes trucidarent; poterat fulgetris eos siderare; poterat igne caelesti, milleque aliis modis eos perdere. Sed noluit, voluitque eorum superbiam deprimere per inane sonitum, per falsam imaginationem, per ridiculum metum, quo percuti timebant, ubi non erat timor, ac projectis rebus omnibus fugiebant, ut vilam duntaxat servarent. Similium timorem panium hostium plurimorum contra se venturum, inmisit Deus in castra Madian, quando Gedeon cum trecentis militibus lagenas flammantes complendentibus et tubis concrepantibus, ea invasit, *Judic.* vii. 19.

13. TOLLANUS QUINQUE EQUOS QUI REANSERUNT IN URBE, QUIA IPSI TANTUM SUNT IN UNIVERSA MULTITUDINE ISRAEL, — puta in tota Samaria, quae est caput et metropolis regni Israel, sive decem tribuum. Legit Interpres כבב *bechal*, id est *in universa*; jam pro כ legunt affine כ *bechal*, id est *sicut universa*. Unde Chaldaeus, Paginus, Vatablus vertunt, *ecce illi sunt sicut universa multitudo Israel*, q. d. Sicut totus populus in Samaria macer et fame confectus est, sic et hi qui residui sunt in ea quinque equi, macilentii et fame confecti sunt.

17. QUEM CONCLAVIT TURBA IN INTROITU PORTAE, — quia porta erat angusta et turba ingens: quae fame rabida quasi furebat ad cibum, qui erat in castris Syrorum; unde ipse dux portae volens hanc turbam moderari, et in partes dividere, ne se in tuto comprimeret, ab eadem violenter irruptente oppressus et contritus est: ita Elisei oraculum per omnia verum certumque fuit.

CAPUT OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliseus praedixit famem septennem, et vers. 7. Benadad regi Syriae mortem, Hazael vero regnum ejus: inde vers. 17, describitur gesta Joram filii Josaphat regis Juda, ac vers. 23, gesta Ochozias filii Joram.

1. Eliseus autem locutus est ad mulierem, cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris; vocavit enim Dominus famem, et venit super terram septem annis. 2. Quae surrexit, et fecit juxta verbum hominis Dei; et vadens cum domo sua, peregrinata est in terra Philistinim diebus multis. 3. Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de terra Philistinim, et egressa est ut interpelleret re-

gem pro domo sua, et pro agris suis. 4. Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magna quae fecit Eliseus. 5. Cumque ille narraret regi quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, et pro agris suis. Dixitque Giezi; Domine mi rex, haec est mulier, et hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus. 6. Et interrogavit rex mulierem: quae narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quae sua sunt, et universos redditus agrorum, a die qua reliquit terram usque ad praesens. 7. Venit quoque Eliseus Damascum, et Benadad rex Syriae aegrotabat; nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc. 8. Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea haec? 9. Ivit igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera, et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetit coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriae misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea haec? 10. Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis; porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. 11. Stetitque cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus; flevitque vir Dei. 12. Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio quae facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et juvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et pragnantes divides. 13. Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriae fore. 14. Qui cum recessisset ab Eliseo venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem. 15. Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, et infudit aquam, et expandit super faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo. 16. Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, et Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda. 17. Triginta duorum annorum erat, cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Jerusalem. 18. Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus, et fecit quod malum est in conspectu Domini. 19. Noluit autem Dominus disperdere Judam, propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, et filiis ejus cunctis diebus. 20. In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, et constituit sibi regem. 21. Venitque Joram Seira, et omnes currus cum eo; et surrexit nocte, percussitque Idumaeos, qui eum circumdederant, et principes curruum, populus autem fugit in tabernacula sua. 22. Recessit ergo Edom ne esset sub Juda, usque ad diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo. 23. Reliqua autem sermonum Joram, et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 24. Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David, et regnavit Ochozias filius ejus pro eo. 25. Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel, regnavit Ochozias, filius Joram regis Juda. 26. Viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare coepisset, et uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel. 27. Et ambulavit in viis domus Achab, et fecit quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit. 28. Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad praeliandum contra Hazael regem Syriae in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Joram: 29. qui reversus est, ut curaretur, in Jezrahel; quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, praeliantem contra Hazael regem Syriae. Porro Ochozias filius Joram, rex Juda, descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia aegrotabat ibi.

1. VOCAVIT (voce, id est jussu suo adducti) ENIM DOMINUS FAMEM, ET VENIT SUPER TERRAM SEPTEN ANNIS. — Est hysterologia; haec enim prophetia Elisei de fame septennii, antea facta est, scilicet ante quinque vel sex annos; hic autem recessit

eo quod mulieri hospite suae, cui hanc famem praedixerat Eliseus, post fumis septennium in terram suam revertenti contigerint ea quae hic vers. 5 et sequent. narrantur, idem confirmatur ex eo quod Giezi hic vers. 4, colloquitur cum

rege. Ergo necdum erat leprosus; leprosi enim arecebantur hominum commercio. Ergo hinc colligerunt ante adventum et sanationem Naaman; tunc enim Giezi percussus est lepra, uti superius dixi. Ita Torricellus, Salius et alii.

7. VENIT QUOQUE ELISEUS DAMASCUM (quam erat metropolis Benadad regis Syriae), ET BENADAD REX SYRIÆ MEGROTABAT — in Damasco. Benadad paulo post solutam obsidionem Samariæ, ex terrore et metore hunc morbum, in quo mortuus est, incurrit. Audi Josephum, lib. IX, cap. II: « Rex autem Syrorum Damascum reversus incolam, ubi cognovit divitiis immisso terrore, se una cum exercitu in fugam coniectum, et vanum fuisse, quod de adventu hostium crederant, ratus omnino adversum se habere Numen per animi agilitudinem in morbum etiam corporis incidit. » Nimirum voluit Deus Benadad, qui tot cladibus Israeli intulerat, morbo et morte punire, ideoque Eliseum misit Damascum, qui Hazael ejus mortem prædicaret, eumque regni successorem declararet.

9. HABENS SECUM MUNERA ET OMNIA BONA DAMASCI, OPERA QUADRAGINTA CAMELORUM. — Obltulit tot tantaque munera Hazael Eliseo pro salute Benadad regis sui; sed certum est Eliseum ea non accepisse; tum quia ipse Benadad non sanavit, sed ejus mortem prædixit: tum quia ipse constanter refutavit, cap. V, munera Naaman quem a lepra curavit, ac Giezi ea acceptantem lepra punivit. Ita Abulensis et alii.

10. VADIT, DICIT EI: SANABERIS. PORRO OSTENDIT MIHI DOMINUS, QUIA MORTE MORIETUR. — Est hic locus difficilis; nam videtur Eliseus jubere Hazaeli mandatum, ut scilicet dicat Benadad regi eum sanandum, cum mox esset mortuus. Primo, Rabbinii et ex eis Abulensis legunt contrarie, scilicet, *non sanaberis*; nam pro *va* lo, per *vau*, hoc est, *si*, legunt *no* lo per *aleph*, hoc est, *non*. Verum Chaldaeus, Septuaginta et Latini omnes Codices legunt affirmative: *sanaberis*. Secundo, alii respondent Eliseum ironice locutum, quasi dicat, scilicet sanaberis, speras te sanandum; sed erras: nam non sanaberis, sed morieris.

Tertio et genuine « sanaberis, » scilicet quantum ex parte morbi, *q. d.* morbus tuus non est lethalis, ex morbo hoc non morieris, quod erat verum; nam non morbus, sed vis Hazaelis occidit et suffocavit Benadad. Ita Cajetanus, Serarius, Salius et alii.

13. QUID ENIM SUM SERVUS TUUS CANIS, UT FACIAM REM ISTAM MAGNAM? — Hazael negat se esse canem, non tantum quoad villatatem, sed etiam et potius, quoad impudentiam et feritatem caninum, quasi dicat, ego non sum tam impudens, barbarus et ferus, ut instar canis seviam in viscera humana, eaque devorem. Cur ergo tu, o Elisee, asseris, mihi quæ dicitis? « Parvulus eorum elides, et prægnantes divides? » Ita tum quidem sentiebat Hazael; sed factus rex Syriae sensum mutavit, fe-

ditque quod hic prædicit Eliseus, quodque ipse hic abominatur. Honores enim mutant mores, sed raro in meliores. Causam subdit:

OSTENDIT MIHI DOMINUS TE REGEM SYRIÆ FORE, — *q. d.* tu nos rex Syriae, ideoque factus rex innatum Syrorum in Israelitis odium indues ut « eorum parvulos elidas et prægnantes divides, » uti prædixi. Odium hoc cepit ab Adad, dum Salomoni rebellavit, fecitque se regem Syriae, illudque ex eo quasi patre suxit filius Benadad, ac ex eo ceteri reges Syriae. Vide dicta III Reg. XI, 44. Hac regni prædicatione audacior factus Hazael regem Benadad suffocavit, ejusque regnum occupavit, ut sequitur: ac immemor et ingratus Eliseo, hostem se fecit Israeli, in eumque servit, implevitque barbariem ab Eliseo sibi predictam.

13. TULIT STRAGULUM, ET INFUDIT AQVAM, ET EXPANDIT SUPER FACIEM EJUS. — Adjunt Hebraeus, Chaldaeus et Septuaginta, et mortuus est, quod Noster expressit, subdens: *Quo mortuo regnavit Hazael*. Videtur Benadad astu febrili restans petisse aquam ad se refrigerandum: potxit illam et in stragulo aqua madefacto Hazael, itaque vel per imprudentiam, vel potius per dolam distillantem continuo ex stragulo aqua in os et fauces Benadad, eum suffocavit, ut ei in regno succederet. Adit Serarius, aquam hanc et stragulum fortasse venenato quopiam humore fuisse infectum: sicut de Herculis Dejanira veste tradunt veteres, ac de Othionis III Imperatoris Ladaculi Hungarorum regis, et Solymani tunica. Josephus ait simpliciter stragulatum fuisse: ita nimirum Deus punivit Benadad ob sevitiam in Israelitis exercitum. Porro Benadad videtur regnasse 56 annos; tot enim intercedunt ab anno 17, Asa regis Juda, quo Benadad regnare cepit, ut patet III Reg. XV, vers. 18, usque ad primum annum regni Hazaelis. Ita Salius. Nonnulli tamen putant plures reges in Syria intercessisse, omnesque dictos fuisse « Benadad, » id est filios et successores Adad, primi regis Syriae. Unde Hebraei tradunt, Benadad fuisse nomen commune regum Syriae. Denique Josephus, lib. XI *Antiq.* cap. II, asserit tam Benadad quam Hazael apud Syros in summa esse veneratione, imo « utrumque divinis honoribus coli, » et utriusque effigiem quotidianis pompis honorari, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnifice templis extructis Damascum ornatiorem reddiderint.

16. ANNO QUINTO JORAM FILII ACHAB REGIS ISRAEL, REGNAVIT JORAM FILIUS JOSAPHAT REX JUDA, — scilicet solus post mortem patris Josaphat. Objicies, id videtur factum anno septimo Joram, non quinto; nam cap. III, 1, dictum est quod Joram rex Israel cepit regnare anno 18 Josaphat regis Juda; Josaphat autem regnavit annis 25: ab anno autem 18 ad 23, sunt septem anni, post quos mortuo Josaphat successit ei filius Joram. Respondent Lyranus et Cajetanus Joram filium Achab regnasse post mortem Achab cum Ochozia fratre

primogenito per biennium: scilicet ab anno 18 Josaphat, usque ad annum ejus vigesimum, quo mortuus est Ochozias, tumque solus regnare cepit Joram ejus frater junior. Ergo quod hic dicitur: « Anno quinto Joram, » intellige a tempore, quo Joram solus post fratris mortem regnare cepit, quod fuit anno Josaphat vigesimo; verum obstat quod dicitur III Reg. cap. ultimo, vers. 32, scilicet Ochoziam in Israel regnare cepisse anno 17 Josaphat, ac mortuum anno 18 ejusdem, nam per biennium duntaxat regnavit: quare cum Ochozias sit mortuus anno Josaphat 18, eique statim frater Joram successerit, hinc sequitur Joram cepisse regnare anno 18 Josaphat, non vigesimo. Melius Abulensis respondet non esse numerandum annum 18 Josaphat, eo quod illo expleto coepit regnare Joram, nec 19, eo quod sub finem ejus coepit regnare, nec 25, eo quod is fuerit imperfectus: ablatis autem his tribus annis manent ab anno 18 Josaphat, ad annum ejusdem 23 duntaxat anni quinque integri, de quibus hic dicitur: « Anno quinto Joram filii Achab, etc. regnavit Joram filius Josaphat, » scilicet post mortem Josaphat, qui anno 23 regni sui mortuus est: tunc enim successit ei filius Joram.

Optime Richardus de S. Victore in conciliatione lib. Reg. et Paralipom. Arias in Daniele, Salius, Torricellus, Sanchez et Serarius hic respondent Joram regem Juda, bis a patre nuncupatum fuisse regem, ob duo ejus bella, scilicet primo, anno 17 Josaphat, quo ipse cum Achab iturus erat ad bellum contra Syros, III Reg. XII, tumque videtur Joram a Josaphat patre duntaxat regis titulum accepisse, ut si quid mali in bello accidisset, sibi succederet Joram. Secundo, post sex annos, scilicet anno 23, Josaphat quo ipse in bellum contra Moabitas profectus est, ut dictum est hoc lib. cap. III, tunc enim Josaphat rursus Joram filium declaravit regem, et regni administrationem se absente eidem tradidit, indeque numerandi sunt anni octo, quibus dicitur regnasse Joram; ita scilicet ut tribus annis Joram regnavit cum Josaphat patre vivente, quatuor vero ceteris post mortem patris: octavus vero et ultimus fuerit imperfectus, ideoque non numeretur. Quare licet nonnulli censeant Joram post mortem patris Josaphat regnasse octo annis, tamen verus est quod dixi, nimirum ipsum quatuor integris annis duntaxat, et quinto incompleto regnasse post mortem Josaphat, cum eo vero vivente tribus nimirum ejus annis regnasse, id patet ex cap. IX, 29, ubi Ochozias filius Joram regis Juda, mortuo Joram patre, dicitur cepisse regnare anno undecimo Joram regis Israel: jam computa annos ab anno quinto Joram regis Israel, usque ad annum ejus undecimum, habebis annos duntaxat quinque integros, quibus solus alter Joram post mortem patris Josaphat regnavit in Juda.

Vice versa cum cap. I, 47, dicitur Joram rex

Israel regnare cepisse anno secundo Joram filii Josaphat regis Juda, intellige annum secundum ab eo tempore, quo Joram primum a patre Josaphat ituro contra Syros titulum regis accepit, quod fuit anno Josaphat 17. Unde secundo Joram filii Josaphat annus incidit in annum 18 Josaphat, quo cepit regnare Joram filius Achab in Israel.

18. AMBULAVITQUE (Joram filius Josaphat rex Juda) IN VIS REGUM ISRAEL (colendo idola eorum) SICUT AMBULAVERAT DONUS ACHAB. FILIA ENIM ACHAB ERAT UXOR EJUS, — nomine Athalia; hinc enim fuit uxor Joram, et mater Ochozias, ut patet vers. 20.

19. UT DARET ILLI LUCERNAM, — id est stirpem et prosapiam regiam, scilicet nepotum sibi in vicem continuo in regno Juda succedentium.

21. VENITQUE JORAM SERIA, — id est, in Idumæam. Hec enim sicut ab Esau fundatore, qui alio nomine vocatus est *Edon*, dicta fuit *Idumæa*, sic ab eodem qui pariter vocatus est *Ser*, id est pilosus, hirsutus, dicta est *Seria*.

23. RELIQUA AUTEM SERMONUM (id est rerum et gestorum) JORAM, ET UNIVERSA QUÆ ERANT, NOMINE HEC SCRIPTA SUNT IN LIBRO VERBORUM DIERUM REGUM JUDA, — puta in Diarisi et annalibus regum Juda. — Nota, hic tacentur multa de Joram, quæ præbido suppletur in lib. II Paralipom. cap. XXI, ubi vers. 3 Josaphat rex dicitur filius suis, qui erant fratres Joram, dedisse « pensionationes » (male nonnulli legunt, *pensationes*), id est annuos redditus. Rursum, quod Joram omnes fratres suos numero sex occiderit, ut solus seque regnaret. Insuper, quod Elias iam raptus (ante novem annos) ad eum miserit litteras ex paradiso, quibus ei ob hanc fratricidiam et ob idololatriam minatus est Dei vindictam, quæ mox ei obvenit; nam Deus percussit eum morbo insanabili, ita ut viscera egeret: filios quoque ejus omnes occidit per Philisteos et Arabes, unico excepto Ochozia, qui licet minimus natu, ei successit, idque in ponam talionis, ut sicut ipse fratres suos occiderat, sic et filii ejus occiderentur. Addit Josephus, uxores ejus fuisse occisas. Ita barbari isti justo Dei iudicio cæde filiorum regis, regiorum fratrum manibus parentarunt: nec tamen dixit rex insipiens in corde suo: « Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum. »

25. ANNO DUODECIMO JORAM FILII ACHAB REGIS ISRAEL, REGNAVIT OCHOZIAS FILIUS JORAM REGIS JUDÆ. — Dices, cap. seq. vers. 29, dicitur Ochozias regnare cepisse anno undecimo Joram, non duodecimo. Respondeo, cepit anno undecimo regnare cum patre Joram, qui erat in tormentis sui morbi; sequenti autem anno, qui est duodecimus, mortuo patre solus regnavit in Juda. Ita Abulensis, Sanchez, Salius et alii.

26. VIGINTI DUORUM ANNORUM ERAT OCHOZIAS, CUM REGNARE COEPISSET. — Dicit II Paralipomen cap. XXII, vers. 3, dicitur fuisse 42 annorum? Respondeo

hæc antilogia est perdifficilis et quasi irreconciliabilis, quam discutiam suo loco in lib. *Paraphrasium*.

NOMEN MATRIS EJUS ATHALIA, FILIA AMRI, — id est neptis AMRI; erat enim Athalia filia Achab, ut dictum est vers. 18. Achab autem erat filius Amri. Sic *Matth.* t. 8, Ozias dicitur filius Joram, cum ejus fuerit mater, in eo trinapos; omittuntur enim ibi tres generationes, et tres filii intermedii, scilicet Ochozias, Jous et Amasias, eo quod Joram miscuisset se stirpi impie Achab, et eam sua uxore Athalia filia Jezabelis, idololatricam invexisset in regnum Juda.

Alii respondent Hebrei apud S. Hieronymum in *Traditione*, et Cajetanum scilicet, Athalam vere fuisse filium Amri, dici tamen filium Achab, vel

imitatione, vel nutritione, quod ab Achæ educata, idcirco ejus idololatricam imitata.

27. GENS ENIM DOMUS ACHAB FUIT. — Ochozias ergo videtur duxisse filiam Joram filii Achab, sicut Joram pater Ochozias duxerat Athalam filiam Achab, aut certe duxisse filiam fratris, aut sororis Joram; ideo enim dicitur, «gener domus Achab,» quia scilicet socer ejus fuit Joram, vel feater Joram: nimirum tota hæc impietatis et idololatricæ propago invecata fuit in regnum Juda per impium Jezabel; hujus enim filia fuit Athalia, ac neptis ejus fuit uxor Ochozias, quarum utraque a Jezabele, que unius erat mater, alterius avia, educata ejus impietatem et mores gentilium imbibit. Vide hic quam periculosum et noxium sit docere uxores infideles vel hereticas.

CAPUT NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliseus mittit unum e suis, qui ungat Jehu in regno Israel, ut familiam Achab deleat; ungit ille Jehu: et ex Jehu interigentes principes eum regno creant, Jehu ergo rex factus pergit in Jezrahel, ibique occidit Joram regem Israel, et Ochoziam regem Juda, ac Jezabelem ex domo præcipitari jubet, quam deinde canes devorant juxta oraculum Elie.

1. Eliseus autem Prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, et ait illi: Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, et vade in Ramoth Galaad. 2. Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namsi: et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, et introduces in interior cubiculum. 3. Tenensque lenticulam olei, fudes super caput ejus, et dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi subsistes. 4. Abiit ergo adolescens puer propheta in Ramoth Galaad, 5. et ingressus est illuc: ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps. 6. Et surrexit et ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput ejus, et ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel, 7. et percussit domum Achab domini tui, et oleiscar sanguinem servorum meorum prophetarum, et sanguinem omnium servorum Domini, de manu Jezabel. 8. Perdanque omnem domum Achab: et interficiam ad parietem, et clausum et novissimum in Israel. 9. Et dabo domum Achab, sicut domum Jeroboam filii Nabath, et sicut domum Baasa filii Amri. 10. Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Apprexitque ostium et fugit. 11. Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Recte sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus sit. 12. At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc et hæc locutus est mihi, et ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. 13. Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus, in similitudinem tribunalis, et ceciderunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu. 14. Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namsi contra Joram: porro Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse et omnis Israel, contra Hazael regem Syriæ: 15. et reversus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri, præstantem contra Hazael regem Syriæ. Dixitque

Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, et nuntiet in Jezrahel. 16. Et ascendit, et profectus est in Jezrahel: Joram enim ægrotabat ibi: et Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram. 17. Igitur speculator qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Recte sunt omnia? 18. Abiit ergo qui ascenderat currum, in occursum ejus, et ait: Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, et non revertitur. 19. Misit etiam currum equorum secundum; venitque ad eos, et ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incensus quasi incensus Jehu filii Namsi, præceps enim graditur. 21. Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus; et egressus est Joram rex Israel, et Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Jehu, et invenerunt eum in agro Naboth Jezraheliticæ. 22. Cumque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, et veneficia ejus multa vigent. 23. Convertit autem Joram manum suam, et fugiens ait ad Ochoziam: Insidia, Ochozia. 24. Porro Jehu tetendit arcum manu, et percussit Joram inter scapulas; et egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in curru suo. 25. Dixitque Jehu ad Badaacer dæcem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezraheliticæ: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: 26. Si non pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et projice eum in agrum, juxta verbum Domini. 27. Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Jehu, et ait: Etiam hunc percute in curru suo: et percusserunt eum in ascensu Gaver, et cæci est juxta Jebelam: qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi. 28. Et impostuerunt eum servi ejus super currum suum, et tulerunt in Jerusalem; sepeliveruntque eum in sepulcro cum patribus suis in civitate David. 29. Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit Ochozias super Judam, 30. venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel in introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit caput suum, et respexit per fenestram. 31. ingredientem Jehu per portam, et ait: Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? 32. Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quæ est ista? et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi. 33. At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum; et præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungula conculcaverunt eam. 34. Cumque introgressus esset, ut comederet, hiberetque, ait: Ite, et videte maledictam illam, et sepelite eam: quia filia regis est. 35. Cumque essent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. 36. Reversusque nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel, 37. et erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel; ita ut prætereuntes dicant: Hæcine est illa Jezabel?

1. VADE IN RAMOTH GALAAD. — Jam enim urbs illa post regem Joram eam obsidentis vulnus capta erat vel tota, vel ejus pars, ait Abulensis, Sanchez et Sesarinus, idque patet ex vers. 13.

2. SUSCITABIS EUM DE MEDIO FRATRUM SUORUM, — ut Vatablus, jubet ut surgat e medio fratrum, principum collegarum suorum; qui enim paulo post vocantur principes.

3. ODUCCS IN INTERIUS CUBICULUM, — ut se-

creto eum ungas in regem: ne si publice id facias, seditio concitetur a Jorami regis assellis et fantionibus, ideoque tibi eum secreto unxeris, statim a fugies, et non ibi subsistes.

6. UNXI TE. — Hæc videtur fuisse secunda unctio Jehu: nam prima facta videtur ab Elia; hoc enim ei jusserat Deus, III Reg. xix, 15, ideoque eum ire jusserat in Damascum, ut ibi ungeret Hazael in regem Syriæ, ac deinde in Samariam, ut unge-

ret Jehu in regem Israel: sed prima illa Elie unctio fuit prævia et prognostica regni; hæc vero secunda facta ab Eliseo facta regni collatio, ejusque in regem creatio. Ita Cajetanus *Histor. Scholast.* Sanchez et alii.

11. Quid venit iste insanus ad te? — Vide hic ut principes idololatæ, hominesque militares prophetam rideant, vocentque « insanum » et fanaticum. Vita enim prophetarum aspera, vestitus horridus, sermo propheticus eis videbatur esse insanus, ac prophætæ videbantur eis insanire; erant enim quasi emote mentis, et altiori numinis spiritu afflati. Unde Plato in *Phædone*: « Quidam, ait, divino beneficio sunt insani, ut prophætæ et Sibyllæ, » et Cicero, lib. II *De divin.*: « Quid habet auctoritatis furor iste, quem divinum vocatis, ut quæ sapiens non videt, ea videat insanus, et is qui humanos sensus amisit, divinos assecutus sit, et vaticinari idem sit quod insanire. » « Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, » I Cor. II et III. Idem et magis faciebant prophætæ diaboli, qui gestus inconditos edebant, et furere videbantur: unde de Sibylla ab Æneæ consulta ita cantit Virgilius, lib. VI *Æneid.*:

Non vultus, non color unus,
Non compta mansere comæ: sed pectus anhelum,
Et rabiæ feræ tument, majorque viscerum
Nec mortale sonans, afflata est numine quando
Jain prophète Dei.

12. NOSTIS HOMINEM, ET QUID LOCUTUS SIT, — *q. d.* nostis eum insanum esse, ac proinde insanum locutum, ideoque non credenda, nec a me enarranda. Id dicit Jehu, ne si se revera ab eo unctum dicat in regem, sibi erit creat periculum: non scilicet aliis vel pro Joram pugnant, vel Jehu regnum invadens, cum invadat et occidat. « Perunciantibus autem illis, inquit Josephus, qua de causa venisset juvenis, et insanum videri dicentibus: Recte, inquit, conjecturam facitis, nam insani verba locutus est. Illis vero magis etiam sibi exponi quid esset orantibus, regnum populi sibi a Deo delatum, ait illum dixisse. »

12. AT ILLI DIXERUNT: FALSUM EST, SED MAGIS NARRA NOBIS, — *q. d.* non insana, sed seria et magni momenti locutus est propheta, cupinusque omnino ut ea nobis enarras. Unde Chaldaeus vertit, *falsum tu dicitis, indica nunc nobis.* Suspensum sunt huius instinctu, id quod res erat, scilicet Jehu a propheta accepisse regni oraculum, quodque ab eo extorquere salagunt, unde sequitur.

13. FESTINAVERUNT ITAQVE, ET UNUSQUISQUE TOLLENS PALLIUM SUUM (vestem extimam) POSUERUNT SUB PEDIBUS EIUS IN SIMILITUDINEM TRIBUNALIS. — Septuaginta, *super ascensum graduum;* Vatablus, *in fastigio graduum,* id est in supremo gradu, nimirum summo et eminentissimo loco, *q. d.* loco excelso vestibus suis exerterunt ei quasi thronum regium, ut in eo velut rex sederet: hoc enim ritu eum regem crearent.

Nimirum ad vocem Prophætæ, quam a Jehu au-

dierant principes, hi et milites divinitus excitati regnum ei detulerunt, ideoque gradus aliquos ergo tumulario construxerunt, quos palliis suis quasi auleis constraverunt, et in summo eorum Jehu collocarunt, eique acclamarunt: « Regnavit Jehu, » *q. d.* rex noster est Jehu, vivat ergo et regnet prospere per multos annos. Sic Plutarchus scribit de Catone Uticensi in ejus vita, stratas esse a militibus vestes per ea loca, quæ ipse pedibus calcaturus erat: quod honoris genus refert Imperatoribus impendi solere. Et in Deorum suorum quibusdam sacris, dum illos festa pompa traducerent, vestes sterni solitas esse scribit idem Plutarchus in *Alcibiade.*

Idem de sacris Junonis tradit Athenæus, libro XII, cap. IX. Sic et Christo quasi Messia regi, solenni pompa ingredienti Jerusalem in die Palmarum, turba viam stravit et palmis et vestibus, *Matthæi XXI.*

18. QUID TIBI ET PACI, — *q. d.* non pacem velis, sed bellum; conjuravi enim contra tuam regem Joram, ut eum occidam regnumque ejus occupem.

21. ET EGRESSUS EST JORAM REX ISRAEL, ET OCHOZIAS REX JUDA, etc., IN OCCURSUM JEHU; ET INVENERUNT EUM IN AGRO NABOTH JESABELTÆ. — Justum congruunque fuit hoc Dei judicium, qui eos congregavit in agrum Naboth ut in eo cœderentur, in quo Achab pater eorum, Naboth vinea sua spoliavit et occiderat, ut ipse per Eliam eadem prædixerat, III Reg. XXI, 23.

22. ADHUC FORNICATIONES JEZABEL MATRIS TUÆ, ET VENEFICIA EIUS MULTA VICENT, — puta idololatria et magia Jezabelis; idololatria enim est fornicatio mystica, qua quis relicto Deo sponso, adheret idolis, quasi adulteris. Eadem est magia, quia sacerdotes idolorum sunt magi; consulunt enim demonem, et ab eo oracula accipiunt. Dicit hoc Jehu, *q. d.* Ego ex parte Dei judicis venio, ut punitam idololatriam et magiam tuam, tuæque matris Jezabelis.

23. QUOD DOMINUS ONUS HOC LEVAVIT SUPER EUM — « Onus » vocatur prophætia minax et onerosa, qua Deus per Eliam prædixerat posteros Achab ob ejus scelera occidendos, III Reg. XXI, 23.

27. ETIAM HUNC PERCUTITE, — ad exterminium domus Achab a Deo predictum et decretum. Erat enim Ochozias rex Juda, ex parte matris Athaliae, nepos Achab, ejusque scelera et idololatriam imitabatur.

Dices, II Paral. cap. XXII, 9, dicitur Ochozias fugisse et latuisse in Samaria? Respondeo, hæc vice fugit et latuit in Samaria, sed ut ibidem additur, in Samaria postea deprehensus, deductus est ad Jehu in Gazer, ibique percussus fugit in Mageddo, ibique mortuus est. Ita Lyranus.

29. ANNO UNDECIMO JORAM FILII ACHAB REGIS ISRAEL REGNAVIT OCHOZIAS SUPER JUDAM. — « Regnavit, » id est regnare cepit, et vix uno anno regnavit; nam anno duodecimo Joram una cum eo occisus est a Jehu.

30. PORRO JEZABEL INTROITU EJUS (Jehu regicidæ) AUDITO, DEPRIXIT OCCULOS SUOS STIBIO, — non ad illicendum Jehu in sui amorem; erat enim vetula, et sciebat Jehu esse juratum suum hostem, sed ad animositatem ostendam, quasi quæ non timeret nec curaret Jehu; unde eum increpuit vocavitque domini sui (Joram regis) interfectorem, ut eum percelleret: putabat enim quod Jehu in se, utpote feminam et reginam, non auderet manus injicere, nec ejus in sanguine se creuntare. Quod si auderet, volebat animose et nobiliter mori, quasi mortem contemnens. Hæc est vanitas seculi et secularium, æque ac mulierum vanitas est stibium et purpurissa, quam proinde Magdalena, dum penituit, despexit; nam ut ait S. Hieronymus, epist. ad Furium: « Non habuit crispantes nitras, nec stridentes calceolos, nec orbis stibio fuliginatos. » Unde S. Cyprianus, tract. *De Opere et Eleemosyna*: « Unge oculos tuos, inquit, non stibio diabolico, sed collyrio Christi. »

31. NUNQUID PAX POTEST ESSE ZAMBRI, QUI INTERFECIT DOMINUM SUUM, — quasi dicat, quæ pax et societas potest esse cum Jehu, qui est quasi aller Zambri tyrannus. Sicut enim Zambri occidit Ela regem suum, III Reg. XVI, 10, ejusque regnum invasit, sic Jehu occidit Joram regem suum, ejusque regnum invadit.

37. ET ERUNT CARNES JEZABEL Sicut STERCUS. — Alludit ad Etymon nominis Jezabel. Jezabel enim Hebraice idem est quod זבל זבל et zebel, id est ubi sterces. Zebel enim Chaldaice, Syriace et Arabice idem est quod stercus. Aut Jezabel idem est quod זבל זבל et zebel, id est insula sterculinæ, vel va sterculinæ, ait Pagninus, undenonnulli putant a zebel, id est stercus diabolum per contemptum vocari zebulum, id est stercorarium, ac Græcos Beelzebub vocare Beelzebub, quasi Deum stercoris; stercori enim insidet zebub, id est musca. Porro S. Ambrosius, *Ezhortat. ad virgin.*: « Jezabel, inquit, idem

est quod vanitatis profluvium, vel vana et vacua redundantia, qualis est in avaritia, ambitione, omnique concupiscentia, cujus idea est Jezabel. »

Hæcine est illa JEZABEL, — *q. d.* Illic fortuna vices commutat Jezabelem ex summo glorie inimum ignominie prostravit? Erat illa decore et pulchritudo orbis: iam putet ut sordidum stercus. Erat illa regum uxor et mater, imo domina et rectrix: en tibi jam a canibus lanctur. Erat illa terror Eliæ et prophetarum, imo totius Israelis: ecce jam illa unguis eorum calcatur.

Nofat S. Chrysostomus, hom. 23 in epist. ad Romanos, Jezabelem gravius punitam esse, quam Achab, qui in bello sagitta confixus decore occubuit, eo quod Jezabel fuerit et omnis mali occasio, imo suggestrix et incentrix: « Jezabel, ait, majores penas dedit, quam Achab vineæ raptor: ipsa quippe universum istud negotium texerat, regique lapsus occasionem dederat. »

Sic B. Franciscus Borgia, nuper Dux Gandiæ, cum Isabelle uxoris Caroli V defunctæ corpus ad regium sepulcrum Granatam deferret, illud adeo deforme, fœdum et horridum conspexit, ut non agnosceret, nec auderet jurare, hoc esse corpus imperatricis. Quare illud contentis oculis intuens et admirans: « Hæcine, inquit, est Isabella mundi Imperatrix? » Hæcine sapiens et sancta illa Isabella gaudium Hispaniæ, decus imperii, spes orbis? ubi nuperus ille vultus decor, ubi oculorum splendor, ubi coronæ regni majestas? Hæc caro ejus versa est in putredinem, decor in foetorem, splendor in horrorem? Quare Deo mentem illuminante, attente considerans quanta esset regum regnorumque et omnium bonorum mundi vanitas, eis valedicere, et soli Deo servire decrevit, ac Societatem Jesu ingressus, rarum virtutum omnium, tam religiosis, quam secularibus, quia et principibus ac regibus dedit exemplar, ut patet ex ejus Vita.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jehu occidit septuaginta filios Achab, et quadraginta duos fratres Ochozias, ac per dolum omnes cultores Baal, unde meruit progeniem in regno usque in quartam generationem. Idem tamen coluit vitulos aureos Jeroboam, ideoque domus ejus tandem excisa est.

1. Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Jehu litteras, et misit in Samariam, ad optimates civitatis, et ad majores natu, et ad nutritios Achab, dicens: 2. Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, 3. eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris sui, et pugnatè pro domo domini vestri. 4. Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce duo reges non poterunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus resistere? 5. Miserunt ergo prepositi domus, et præfecti civitatis, et majores natu,